لە مانیفێستی کۆمۆنیستەوە بۆ چینی "کۆمۆنیستی".(١).. حەمید تەقوایی

لە ڕەخنە لە مارکسیزمی مەکتەبیدا

وەرگێڕانی: کاوە عومەر
ئەم بابەتە لەسەر بنەمای باسێکە لە سیمینارێکی ناوخۆیی حزبدا ئامادەکراوە

لەم سیمینارەدا دەمانەوێت بەکورتی لەوە بکۆڵینەوە کە بۆچی ئەو حزبانەی بانگەشەی کۆمۆنیزم و سۆسیالیزمیان دەکرد دوای هاتنە سەر دەسەڵات بەرەو دیکتاتۆرییەت چوون. بۆچی لە هەموو ئەم وڵاتانەدا لە ڕووسیای سۆڤیەت تا چین و کوبا و کۆریای باکور و ڤێتنام و هتد ڕووبەڕووی دیکتاتۆرییەکی تاک حزبی دەبینەوە؟ وە لەوەش گرنگتر ئەوەیە کە پێویستە چی بکرێت بۆ ڕێگری لە دووبارە نەبوونەوەی لەم دۆخە: چ وەک حزبێکی ئۆپۆزسیۆن و چ لە دەسەڵات. زۆر گرنگە بۆ مارکسیستەکان کە لە هەردوو ڕوانگەیەکەوە توێژینەوە لەبارەی ئەم پرسە بکەن.
ئەم باسە باس لە بزووتنەوە و بناغە کۆمەڵایەتییەکان و بنەمای چینایەتی حیزبەکان ناکات. لە کتێبی ڕەخنە لە ئەزموونی سۆڤیەتدا کە لە بولتینەکانی مارکسیزم و پرسی سۆڤیەتدا لە ساڵی ١٣٦٤-٦٥، نزیکەی شەش ساڵ پێش ڕووخانی یەکێتی سۆڤیەت و بلۆکی ڕۆژهەڵات بڵاوکرایەوە، ئارگومێنتەکەمان ئەوە بوو کە هۆکاری بنەڕەتیی باڵادەستی سەرمایەداریی دەوڵەتی و دیکتاتۆریەتی تاک حزبی هاوتا لە یەکێتی سۆڤیەتدا ئەوە بوو کە بزووتنەوە چینایەتییە جیاوازەکان لە شۆڕشەکانی شوبات و ئۆکتۆبەردا ئامادەییان هەبوو و چالاک بوون.
بە تایبەتی بزووتنەوەیەک کە ئامانجی زاڵبوون بوو بەسەر دواکەوتوویی کۆمەڵگەی ڕووسیا و بەپیشەسازیکردنی ڕووسیا بوو، کە کادەت و مەنشفیکەکان (لە بەرگی چەپدا) نوێنەرایەتی ئەوەیان دەکرد، بزووتنەوەکەی دیکەش ئامانجی سۆسیالیزمی بەدوای خۆیدا هێنا، کە بەلشەفیکەکان نوێنەرایەتیان دەکرد. هەردوو ئەم بزووتنەوەیە، بزووتنەوەی سۆسیالیستی و بزووتنەوەی گەورەی ڕووسیا و ئەو حزبانەی لێیانەوە سەریان هەڵدا، دژی تزاریزم شەڕیان کرد و لە شۆڕشی شوبات و ئۆکتۆبەردا ڕۆڵێکی یەکلاکەرەوەیان بینی. لە

شۆڕشی ئۆکتۆبەردا هەژموون لای بەلشەفییەکان بوو، بەڵام لە دوای لینین، هەوڵی پیشەسازیکردنی ڕووسیا بەسەر حزبی بەلشەفیک و حکومەتی سۆڤیەتدا زاڵ بوو و ئەو سیاسەتەی پەیڕەو کرد کە گەشەی پیشەسازی ڕووسیای کردە ئامانج لە ڕێگەی پلانی سەرمایەداری دەوڵەتییەوە، ئەمەش دەرئەنجامەکانیمان بینی.

لەم سیمینارەدا نامەوێت ئەم لایەنە بزوتنەوەی-چینایەتییە بخەمە ڕوو. لە بولیتینەکانی مارکسیزم و پرسی سۆڤیەتدا، ئەم بابەتە ڕەخنەی زۆری لێ گیراوە و بە وردی لێکۆڵینەوەی لەسەر کراوە، بەتایبەتی لەلایەن مەنسوور حیکمەتەوە و ئەوانەی ئارەزوومەندن دەتوانن بگەڕێنەوە بۆیان.

باسی ئەم سیمینارە لەسەر لایەنی تیۆری-سیاسی ئەزموونی دیکتاتۆریەتی تاک حزبییە لە یەکێتی سۆڤیەت و لەو وڵاتانەی کە بە گشتی بانگەشەی سۆسیالیزم دەکەن. ئەو حیزبانە، کە سەرەڕای بانگەشەکانیان، هیچ پەیوەندییەکیان بە بزووتنەوەی کرێکاری و بزووتنەوەی سۆسیالیستییەوە نەبوو، لە بارەی مارکسیزمەوە بیریان لە چی دەکردەوە و دەیانخوێندەوە؟ چۆن مارکسیزمیان لێک داوەتەوە و ڕوونیان کردەوە؟ چۆن بە پەنابردن بە مارکسیزم پاساویان بە سیستەمی دیکتاتۆری خۆیان دەهێنایەوە؟

بە بڕوای من لە ئەزموونی "سۆسیالیزمە" هەبووەکاندا، لە یەکێتی سۆڤیەتی ڕووخاوەوە تا چین، ڤێتنام، کەمبۆدیا، کۆریای باکوور وهتد، ڕووبەڕووی جۆرێک لە مارکسیزم دەبینەوە کە دەبێ پێی بڵێین مارکسیزمی ئایدیۆلۆژی یان مەکتەبەێک. "مارکسیزم"ێک کە هیچ پەیوەندییەکی بە مارکسەوە نییە! باسی من لەم ئاستەدایە و ناچمە ناو بزووتنەوەکان و بناغە کۆمەڵایەتی و بنچینەییەکانی ڕیوایەتکردنێکی لەو شێوە لە مارکسیزم. بنەمای چینایەتی کۆمەڵایەتی ئەو حیزبانەی حوکمڕان لەو وڵاتانەی بانگەشەی سۆسیالیزم دەکەن، هەرچییەک بێت، هەموو ئەم هێزانە خۆیان بە مارکسی دەزانن و هەوڵ دەدەن لەسەر ئەو بنەمایە سیاسەتەکانیان ڕوون بکەنەوە. هەوڵی من لەم باسەدا ڕەخنەگرتن و لێکۆڵینەوەیە لەم جۆرە "مارکسیزمە".

هیوادارم ئەم سیمینارە وەڵامی ئەو پرسیارە بنەڕەتییە بداتەوە: چ لێکدانەوەیەک بۆ مارکسیزم بووەتە هۆی سەرهەڵدانی دیکتاتۆریەتێک کە لە زۆربەی دیکتاتۆرییە بۆرژوازییەکان خراپترن؟ بە واتایەکی تر ئەم ئەزموونە نەرێنییە، کە بەداخەوە لەسەر حسابی هەموو کۆمۆنیستەکان نووسراوە، لەسەر چ خوێندنەوە و شرۆڤەکردنەوەیەک بۆ مارکسیزم دامەزراوە؟

ئایا مارکسیزم ئایدۆلۆژیایە؟

خاڵی یەکەم ئەوەیە کە هێزە چەپە غەیرە کرێکاریەکان مەکتەبێکی ئایدۆلۆژیان لەمارکسیزم دروست کردوو□ ئەمڕۆ زۆرێک لە ڕەخنەگرانی مارکسیزم و بە گشتی هەڵسوڕاوانی سیاسی و ڕای گشتی مارکسیزم وەک ئایدۆلۆژیایەک دەبینن؛ ئەوان حکومەت و سیستەمی سۆسیالیستی بە ئایدیۆلۆژی ناودەبەن و پێیان وایە هۆکار یان یەکێک لە هۆکارەکانی دیکتاتۆریەتی ئەو سیستەمانەی کە بانگەشەی سۆسیالیزم دەکەن سروشتی ئایدیۆلۆژی حکومەتە. گومانی تێدا نییە کە سیستەم و حزبە حکومییەکان لەو و□لاتانەی کە بانگەشەی سۆسیالیزم دەکەن، ئایدیۆلۆژی بوون؛ بەڵام ئەمە پەیوەندی بە مارکسیزمەوە نییە.

مارکس ئایدۆلۆژیا بە دژە زانست و جۆرێک لە هۆشیاری درۆ دەزانێت. ئەو پێی وایە ئایدۆلۆژیا ڕاستیەکانی ک□م□گ□ی چینایەتی دەشێوێنێت. لە ڕوانگەی ئەوەوە ئایدۆلۆژیا کۆمەڵێک بیروباوەڕ و بەهایە کە لەبری ئەوەی ڕەنگدانەوەی واقیع بێت، کار بۆ خزمەتکردن وپاساودان و پاراستنی نەزمی هەبوو دەکات. واتا ڕێک هەمان ئەو کارەی کە حزبە دەسەڵاتدارەکان لەو سیستەمانەی کە ئیدیعای سۆسیالیزمیان دەکرد بە "مارکسیزمیان" کردووە. ئەو حیزبانەی کە مارکسیزمیان وەک کەتەبیکی هزری کە حەقیقەت تەنها لای ئەوە. سەپاندیان بەسەر حکومەت و هونەر و ئەدەب و سیستەمی پەروەردەیی و هەموو کۆمەڵگەدا. تایبەتمەندییەکی ئایدۆلۆژی کە لە خاڵی دژ بە مارکسیزمدا وەستاوە، نەگۆڕی و دوگماتیک. هەموو ئایدۆلۆژیایەک وەک ئایین سیستەمێکی بیرکردنەوەی بنیات نراو و وردە کە بەرگەی بیرکردنەوەی ڕەخنەیی ناگرێت. لە کاتێکدا کە جەوهەری مارکسیزم ڕەخنە و گۆڕانکاری و زرت وزیندویی و سەروژێرکردنە؛ لەڕیشەدان و هەڵوەشاندنەوە و تێکشکاندنی هەموو دۆگما و بیروباوەڕە چەقبەستوو نەگۆڕەکانە.

مارکسیزم تیۆرێکی زانستییە و وەک هەر تیۆرێک دینامیکییە و لەسەر بنەمای گۆڕانکاری و پێشکەوتن لە هەلومەرجی بابەتیی و کۆمەڵایەتیدا پەرەدەسێنێت. ئەنگڵس باس لە سۆسیالیزمی زانستی دەکات، سۆسیالیزم وەک تیۆرێکی زانستی. ئەمە بۆ مارکسیزمیش ڕاستە. مارکسیزم بریتییە لە زانستی خەباتی چینایەتی یان زانستێک کە پێشهاتە مێژووییەکان لەسەر بنەمای بوونی چینەکان و ململانێی بەرژەوەندییە چینایەتییەکان ڕوون دەکاتەوە. ئەو پەرەسەندنە مێژووییەی کە مارکسیزم لێی د□ک□□ت□وە، لە ڕاستیدا تیۆر و تیۆرێکی زانستییە؛ وەک داروینیزم. ئەوەی داروینیزم لە بواری بایۆلۆجیدا پێشنیاری دەکات، گەشەکردنی فیزیکی ژیان، لە ڕووەک و گیاندارەوە بۆ مر□ق، ک□ ئێستا تیۆرێکی زانستی سەلمێنراوە،

مارکسیزم تیۆرەکی لەو جۆرەیە لە بواری کۆمەڵایەتی و پێشکەوتنە مێژوویی و کۆمەڵایەتییەکان. جیاوازی ئەوەیە کە مارکسیزم تیۆرەکە بۆ پراکتیک، تیۆرەکە بۆ گۆڕینی جیهان و تەنها ڕوونکردنەوە و شرۆڤەکردنی جیهان نییە؛ تیۆرێک بۆ گۆڕانکاری شۆڕشگێڕانە.

پایەداری مارکسیزم

دونیای ، سیاسەت و زانست و کولتوور و هونەر و بابەتەکانی ململانێی چینایەتی بەردەوام لە گۆڕان و پەرەسەندندان و هەروەها مارکسیزمیش دەبێت پەلبهاوێژێت و هاوتەریب لەگەڵ واقیعدا گەشە بکات. سروشتییە لە کلاسیکی مارکسیزمدا هیچ باسێک لەو پرس و پێشهاتانەی لە دوای مارکسەوە ڕوویانداوە، وەک شۆڕشی پیشەسازی چوارەم و بە کۆمپیوتەرکردنی زۆر بوارەکانی بەرهەمهێنان و خزمەتگوزاری، زیرەکی دەستکرد، یان پۆستمۆدێرنیزم، فرە کولتوری، گەرمبوونی جیهان و هاوشێوەکانی، نابینیتەوە؛ بەڵام ئەمانە پرسە بنەڕەتییەکانی خەباتی چینایەتین لە سەردەمی ئەمڕۆدا کە دەبێت بخرێنە ژێر ڕەخنە و شیکاری مارکسیستەکانەوە. لە ئاستێکی دیاریکراوتردا، لە ئێراندا پرسی حوکمڕانی ئایینی، پرسی ژن و باڵاپۆشی، هەڵاواردنی ڕەگەزی، تۆڵەسەندنەوە و سزاکانی سەدەی ناوەڕاست بوونەتە پرسێکی گرنگی خەباتی چینایەتی. مارکسیستی سەردەمی ئەمڕۆ ناتوانێت تەنیا بە ئاماژەدان بە کلاسیکەکانی مارکسیستی و تیۆرییەکانی ڕابردوو چارەسەری ئەم پرسانە بکات.

ئەم نموونانە نیشانی ئەدەن کە مارکسیزم وەک هەر دیاردەیەکی تر دەبێت لەگەڵ پێشکەوتنە کۆمەڵایەتییەکان بگۆڕێت و پەرە بسەنێت. هەروەک چۆن هیچ تیۆرەکی زانستی تربێ جوڵە و بەستوو نییە. ئەگەر بەچوونەکانی گالیلە و نیوتن وەک سکۆلاستیکی مامەڵەیان لەگەڵ بکرایە، ئەوا تیۆری ڕێژەیی و میکانیکی کوانتەمی ئەنیشتاین لەمڕۆدا بوونی نەدەبوو. دەبوو میکانیکی نیوتنی دوا وشە بووایە. دەمەوێت بڵێم زانست هەرگیز دۆگما نەبووە. پایەداری و گەشەکردن بەشێکە لە دیدگای زانستی. بۆ مارکسیزمیش بەتەواوی هەمان شتە.

لە چەپی ئایدیۆلۆژییەوە، مارکسیزم سیستەمێکی تیۆری ئامادەکراو و نەگۆڕە، کۆمەڵێک هەڵوێستی پێشوەختە دیاریکراو و بەستوو کە بە ئەوەی هەڵوێستگیری و هەڵسەنگاندنی هەر بارودۆخێک ئەبێت بگۆڕیتەوە بەیان. لەم ڕوونکردنەوە نیمچە ئایینییەی مارکسیزمدا، هەر داهێنانێک بە ڕیڤیزیۆنیزم(پێداچوونەوە) دادەنرێت و هەر بۆیە ڕێگەپێدراو نییە. بەم شێوەیە مارکسیزمی ئایدیۆلۆژی لە ڕاستیدا بەم شێوەیە خۆی دەپارێزێت. بەڵام داهێنان لە وەڵامی بارودۆخی ڕۆژدا پێویستییەکی مارکسیزم و هەر تیۆرێکی زیندوو و زانستییە.

هەر پێداچوونەوەیەک خۆی لە خۆیدا هەڵە و لادان نییە؛ بەڵکو دەبێت ڕاستی و نادروستییەکەی نەک لەسەر بنەمای بۆچوونەکانی ڕابردوو بەڵکو لە پێوەندی لەگەڵ ڕاستییەکانی خەباتی چینایەتی لە هەر قۆناغێکدا هەڵسەنگێندرێت. کەس ئەنیشتاین تاوانبار ناکات بەوەی کە "پێداچوونەوەی" لەکێشکردنی نیوتندا کردووە. گۆڕینی مارکسیزم بە پرەنسیپی نەگۆڕ کە دەبێت حەقیقەتی پێ بپێورێت، پێش هەموو شتێک پێشێلکردنی خودی مارکسیزمە. تیۆرێک کە باوەڕی بە گۆڕانی هەموو دیاردەکان هەبێت چۆن دەبێت خۆی جێگیر و نەگۆڕ بێت؟!

بە گشتی ڕوانگەیەکی دۆگماتیکی بە مارکسیزم دوو دەرئەنجامی جیاوازی لێکەوتووەتەوە.

هەندێک لە مارکسیستە مەکتەبیەکان چارەسەر لە نادیدەگرتنی پرسە نوێیەکان یان لە ناپەیوەندیان بە خەباتی چینایەتی و بزووتنەوەی کرێکاریدا دەبینن. گروپێکی تر بە بینینی بابەتگەلێکی نوێ کە لە کلاسیکەکانی مارکسیزمدا قسەیان لەسەر نەکراوە، بە تەواوی دەستبەرداری مارکسیزم دەبن. وەک ئەوە وایە پێشهاتە نوێیەکان پەیوەندیان بە خەباتی چینایەتییەوە نییە و دەبێت وەڵامەکەی بگەڕێن، بە نموونە لە مەکتەبی شیکاگۆ، پۆستمۆدێرنیزم، لیبراڵ دیموکراسی و هتد، هەردوو ئەم بۆچوونانە لێکدانەوەیەکی دۆگماتیک و مەکتەبیان هەیە بە مارکسیزم؛ یەکێکیان بە پاراستنی قوتابخانەکەی، بابەتی نوێ پشتگوێ دەخات، ئەوی دیکەیان لە پێناو بابەتی نوێدا قوتابخانەکەی جێدەهێڵێت! وەڵامەکە لە گونجاندنی مارکسیزمدایە لەگەڵ پێشهاتە نوێیەکان. وەک چۆن داروینیزم و میکانیکی نیوتنی و ئەندازیی ئەقلیدسی بە هۆی هاتنی زانستی جینات و فیزیا و بیرکاری بە ناو گۆڕەپانی نوێ ڕەت نەکراونەتەوە یان نکۆڵی نەکراون، مارکسیزمیش بەهۆی پێشکەوتنە نوێیەکانی ململانێی چینایەتییەوە ڕەت نەکراوەتەوە یان نکۆڵی لێناکرێت؛ بەڵکو فراوان دەبێت و پەرەدەستێنێت. مارکسیزم وەک تیۆرە زانستییەکانی دیکە زیندووە و گەشە دەکات و بەرەو پێشەوە دەڕوات.

ژێرپێنانی لۆژیکی دیالکتیکی

لە ڕوانگەی فەلسەفیەوە لۆژیکی مارکسیزمی مەکتەبی و دیالێکتیکی نییە، بەڵکو ئەرستۆیی و دوو بەهاییە و ڕەش و سپی و بێ جوڵەیە مەنتیقی دوو بەها بە پلەی یەکەم لە بیرکاری، زانستی کۆمپیوتەر و فیزیا و میکانیکدا (بە کەمکردنەوەی میکانیکی کوانتەم)دا بەکاردەهێنرێت؛ بەڵام لە لێکۆڵینەوە لە مێژوو، لەزانستە کۆمەڵایەتییەکان، دەروونناسی، پەرەسەندنی سروشت و کۆمەڵگە و بە

گشتی دیاردە وئال□وگۆڕە سەقامگیر و لەحال□ی گۆڕاندا، بەتایبەتی کاروباری کۆمەڵایەتی-ئینسانیدا بێ توانایە. ئەمانە هەندێک لە بوارەکانی لۆژیکی دیالێکتیکین. مارکسیزمی مەکتەبی بە لۆژیکێکی دووانەییەوە دەچێتە ناو ئەم کایە و بە تەواوی هەڵەیە. بە پێی مارکسیزمی مەکتەبی، هەموو دیاردەیەک یان بە تەواوی ئەرێنییە یان نەرێنی؛ یان چاکەی ڕەها یان خراپەی ڕەها. کاتێک ئەم تێڕوانینە ڕەش و سپییە دەچێتە ناو دونیای سیاسەتەوە، دەبێتە حوکم و بۆچوونی جێگیر و نەگۆڕ، سەبارەت بە دیاردە کۆمەڵایەتی-سیاسیەکان کە لە بنەڕەتدا گۆڕاو و پەرەسەندون! لەم ڕوانگەیەوە،.یان دیاردە و گۆڕان، حیزب و حکومەت و سیاسەت و هەڵوێست بۆرژوازین، کە ڕەتدەکرێنەوە و ڕەتدەکرێنەوە، یان پرۆلیتاریین، کە دەتوانرێت پشتیوانی لێبکرێت. هەموو شتێک یان باشە یان خراپە. نە حاڵەتی مامناوەندهەیە، نە ڕێژەیی، نە گۆڕانکاری و بزاڤی.

ئەم تێڕوانینە ڕەش و سپییە لە کوێوە پەیدا بووە؟ سەرچاوەی ئەم تێڕوانینە بەستوو و بێ جوڵەیە هەرچییەک بێت، مارکسیزم نییە.

مارکسیزم باوەڕی بە دیالێکتیک هەیە. بە پێچەوانەی لۆژیکی ئەرستۆ،ئەو پشت بەستووە بە لۆژیکی دیالێکتیکی لەسەر کۆی دژبەرەکان، لەسەر تێز و دژە تێز لە هەموو دیاردەیەکدا. مارکسیزم بە پشت بەستن بەم لۆژیکە لایەنی ئەرێنی و نەرێنی، گەشەکردن و دابەزین، لە هەموو دیاردە و گەشەکردنێکدا دەبینێت و گۆڕانی دیاردەکان لەسەر بنەمای دژایەتی نێوان ئەم دوو لایەنە ڕوون دەکاتەوە. مارکسیزم نیشانی دەدات کە چۆن گەشەی هێزە بەرهەمهێنەرەکان پەیوەندییە کۆنەکانی بەرهەمهێنان تێکدەشکێنێت؛ بەڵام پەیوەندییە نوێیەکان لەناو خۆیاندا فاکتەری نکۆڵیکردنی خۆیان پەرەپێدەدەن. ئەوەی پەیوەندییە کۆنەکانی بەرهەمهێنانی لەناوبردبوو، خۆی دەبێتە بەربەستێکی نوێ لەبەردەم گەشەی هێزە بەرهەمهێنەرەکاندا. سەرمایەداری لە بەرامبەر فیۆدالیزمدا پێشکەوتنخوازە؛ بەڵام هەر لە سەرەتاوە پەرە بە گۆڕهەڵکەنی خۆی و پرۆلیتاریا و هتد و هتد دەدات، لەم تیۆرییە بنەڕەتیانەی مارکسیزمدا هیچ لۆژیکێکی ڕەش و سپی یان حەتمی نییە.

ڕەنگدانەوەی ئەم تێڕوانینە دیالکتیکییە تەنانەت لە هەڵوێستە سیاسی و تاکتیکییەکانی مارکسیشدا دەبینیت.

بۆ نموونە مارکس پێی وایە زاڵبوونی ئیمپریالیزمی بەریتانیا بەسەر هیندستاندا هەم لایەنی ئەرێنی و هەم لایەنی نەرێنی هەیە. مارکس دەنووسێت:

"ئینگلیزەکان دوو ئەرکیان لە هیندستان هەیە: یەکێکیان وێرانکەر، ئەوی دیکەیان بنیاتنەر. وێرانکەر چونکە کۆمەڵگەی ئاسیا دەشکێنن،

و بنیاتنەر چونکە بنەمای ماددی کۆمەڵگەیەکی نوێ دروست دەکەن".
کاولکاری و وێرانکردنی هیندستان لەلایەن کۆلۆنیالیستە ئینگلیزەکانەوە و تاوانەکانی کۆلۆنیالیستەکان بەرامبەر بە خەڵکی ڕەسەنی هیندستان بە هەمووان ئاشکرایە و مارکس بەو تێڕوانینە قوڵ و هەمەلایەنەی کە تایبەتمەندی خۆیەتی، ئەم نەهامەتیانە ڕوون دەکاتەوە. به ڵام له هه مان کاتدا داڕمانی سیسته می کاستی و بنیاتنانی هێڵی ئاسن و ته لگراف و چاپخانه یه کی ئازاد و زمانی باوی ئینگلیزی به ئاکامی پێشکه وتوو باشی دەسەڵاتی ئینگیز دەزانێت
نموونەیەکی دیکە مامەڵەی هیندییەکانە لە ئەمریکا. مارکسیزمی مەکتەبی لە سەداسەد ئیدانەی هەژموونی ئەوروپی لە ئەمریکا دەکات بەهۆی ئەو تاوانانەی کە بەرامبەر بە خەڵکی ڕەسەنی ئەم کیشوەرە ئەنجام دەدرێن و ئەگەر باوەڕی بە ڕێژەگەرایی کولتووری هەبێت (ئەمەش ئەوەی ئەمڕۆ زۆربەی چەپەکان دەیکەن)، دەڵێت شارستانیەتی هیندییەکان لە شارستانیەتی ڕۆژئاوا باشتر بووە، هەروەها "شارستانیەتی خۆیان" بە گشتی بە هەموو وڵات و کۆمەڵگایەک باشترە. هەمان ئەو بۆچوونەی کە پێی وایە "شارستانیەتی ئیسلامی" شایستەی وڵاتانی وەک ئێران و هتد.. ئەمە کاردانەوەی کۆتاییە؛ بەڵام تەنانەت چەپەکانیش کە باوەڕیان بە فرە کولتووری نییە و پۆستمۆدێرنیزم قبوڵ ناکات، لایەنی مۆدێرن و پێشکەوتنخوازانەی گۆڕینی ژیانی ڕەسەنەکانی ئەمریکا نابینن.
ئەندامێکی پارتەکەمان کە لە کەنەدا دەژی، وتی لە گردبوونەوەیەکی ناڕەزایەتیدا بە بەرگریکردن لە مافی خەڵکی ڕەسەن (کە لە کەنەدا پێیان دەوترێت نەتەوەی یەکەم)، لەگەڵ یەکێک لە سەرکردە ڕەسەنەکان چووەتە ناو کۆبوونەوەکە و ئەو دڕندەیانەی کە لەلایەن هێزەکانی بەریتانیا و ئیسپانیا و فەرەنساوە ئەنجامدراون، خستەتە لیست و شەرمەزارییەوە. ئەو کەسەی قسەی لەگەڵ دەکرد وتی کە ئەوان ئەو تاوانانەیان ئەنجامداوە؛ بەڵام لە هەمان کاتدا، ژیانمانیان هەنگاوێک بەرەو پێشەوە برد. ئەوان لە ژیانێکی سەرەتایی لە قووڵایی مێژوودا هێنایان بۆ جیهانی هاوچەرخ. ئەمە لە زانست و پیشەسازی و کولتوور و شارستانیەتی مرۆڤایەتی مۆدێرن بێبەش بووین و هاتنی ئەوروپییەکان بۆ کیشوەرەکەمان ئەم جادووەی شکاند.
هاوڕێکەمان ئەم یادەوەرییەی بۆ من بە شتێکی نامۆ و چاوەڕوان نەکراو وەسف کرد. بەڵام لە ڕاستیدا ئەم هەڵوێستەی سەرکردەی ڕەسەنی ئەمریکی لە هەڵوێستی زۆرێک لە چەپەکانی ئەمڕۆدا واقیعبینانەتر و مارکسیستترە. ئەمە هەمان میتۆد و ڕێبازە کە مارکس لە شیکردنەوە و هەڵسەنگاندنی پێشهاتەکاندا بەکاری دەهێنێت.

دیاردە و پەشهاتەکان یان لە سەدا سەد ئەرێنی نین یان سەد لە سەد نەرێنی. پرسەی گۆڕانکاری ڕاستقینە لە هەر کۆمەڵگەیەکدا ئەم وێنەیە ڕەش و سپییە دەشکێنێت و ڕێگە بە مارکسیزمێکی دەستێوەردانخواز و چالاک دەکاتەوە کە بە شێوەیەکی دیالکتیکی لە دیاردە گۆڕاوەکان نزیک بێتەوە و کاریگەری لەسەر ئەم پرۆسەیە هەبێت. نەبینینی دیالێکتیکی گۆڕان و بزووتنەوە، لە بنەڕەتترین ئاستدا، جۆرێک لە نا بەرپرسیارێتی و چاودێری لەبری دەستێوەردان لەگەڵ خۆیدا دەهێنێت کە تایبەتمەندی چەپی مەکتەبییە.

مارکسیستەکان و حزبە کرێکارییەکانی تر

دەبێت هەڵوێستمان چی بێت بەرامبەر بە حزبەکانی تر، بەرامبەر بەو هێزانەی کە خۆیان بە مارکسیست نازانن؛ بەڵام ڕۆڵ دەگێڕن لە گۆڕەپانی سیاسیدا؟

لە بەشی دووەمی مانیفێستی کۆمۆنیستدا باس لە پەیوەندی کۆمۆنیستەکان لەگەڵ حزبە پرۆلیتاریەکانی تر کراوە و لە بەشی چوارەمیشدا پەیوەندی کۆمۆنیستەکان لەگەڵ هەموو حزبەکانی تردا باس کراوە.

لە بەشی دووەمی مانیفێستدا بەناونیشانی پرۆلیتاریا و کۆمۆنیستەکان بەم ڕستانە دەست پێدەکات: “کۆمۆنیستەکان و پرۆلیتاریا بەگشتی چ پەیوەندییەکیان لەگەڵ یەکتردا هەیە؟ کۆمۆنیستەکان حزبێکی تایبەت نین کەدژ بە حزبە کرێکارییەکانی دیکە وەستابن”.

هەر لەم ڕستەیەی یەکەمەوە ئەوە ڕوون دەبێتەوە، یەکەم: کە جگە لە کۆمۆنیستەکان، حیزبی تری کرێکاری هەن یان دەتوانن هەبن، دووەمیش کە کۆمۆنیستەکان خۆیان بە دژی حیزبە کرێکارییە غەیرە کۆمۆنیستەکان نازانن. ئەم ڕستانە لە ڕێساکانی مارکسیستە مەکتەبییەکاندا کوفرن. زۆرینەی ڕەوهای مارکسیستە هاوچەرخەکان پێیان وایە حزبە غەیرە کۆمۆنیستەکان ناتوانن هی کرێکار بن و لەم ڕوانگەیەوە ڕەخنەگرن و دژایەتی هەر حیزبێکی ناکۆمۆنیستی دەکەن کە خۆی بە کرێکاری ناو ببات. ئەوانەی لە مارکسیزمەوە مەکتەبێکیان دروست کردووە بەتەنها حزبی خۆیان بە کرێکاری دەزانن و ئەوانی تریش بە بۆرژوازی و وردە بۆرژوازی! ئەمەش دەرکەوتێکی دیکەی ئەو لۆژیکی ڕەش و سپی و میتافیزیکییە کە لە سەرەوە ڕوونم کردەوە.

مانیفێست لە درێژەی قسەکانیدا دەڵێت “ئەوان [کۆمۆنیستەکان] هیچ بەرژەوەندییەکیان نییە کە جیاواز بێت لە بەرژەوەندییە گشتییەکانی پرۆلیتاریاکان. ئەوان پرەنسیپی تایبەت ناخەنە ڕوو بۆ ئەوەی بزووتنەوەی پرۆلیتاری لە چوارچێوەی ئەو پرەنسیپە تایبەتانەدا بگونجێنن”. دیسانەوە، بەتەواوی پێچەوانەی بیرۆکەکانی مارکسیزمی مەکتەبیدا کە نەک هەر بنەمای تیۆری تایبەتی هەیە، بەڵکو هەرکەسێک

باوەڕی بەوە نەبێت، نە کۆمۆنیست و نە کرێکارە!

مانیفێست لە درێژەی جیاوازی نێوان کۆمۆنیستەکان وحزبە پرۆلیتاریاکانی دیکە بەم شێوەیە ڕوون دەکاتەوە: “جیاوازی نێوان کۆمۆنیستەکان و حزبە پرۆلیتاریەکانی دیکە تەنیا ئەمەیە: کۆمۆنیستەکان لە لایەکەوە، لە خەباتی پرۆلیتاریاکانی نەتەوە جیاوازەکاندا، بەرژەوەندی هاوبەشی هەموو پرۆلیتاریاکان لەبەرچاو دەگرن و بەرگری لێ دەکەن، بەبێ گوێدانە بەرژەوەندییە نەتەوەییەکانیان، لە لایەکی تریشەوە، لە قۆناغە جۆراوجۆرەکاندا کە خەباتی “. پرۆلیتاریا و بۆرژوازی پێیدا تێدەپەڕێت، هەمیشە نوێنەرانی بەرژەوەندی و قازانجی تەواوی بزووتنەوەکەن”. بە واتایەکی تر ئەم جیاوازییانە تیۆری نین، بەڵکو لە دەوری ئامانج و پراکتیکی سیاسی پێناسە دەکرێن. لە دەوری نوێنەرایەتیکردن و بەرگریکردن لە بەرژەوەندییە سەرو میللی و سەروبەشییەکانی چینی کرێکار لە هەموو قۆناغەکاندا. ئایا مارکسیستە مەکتەبییەکان بە هەمان شێوە حیزبەکان لەمەحەک دەدەن؟ نەخێر بە هیچ شێوەیەک! ئەوان ڕێک پێچەوانەکەی ڕەفتار دەکەن. بە بۆچوونی ئەوان، یان لەگەڵ ئەو لێکدانەوە و گێڕانەوە تایبەتەی کە حزبەکەیان هەیەتی بۆ مارکسیزم، یان لە ئۆردوگای بۆرژوازی و بورژوازی بچووکدا کۆتایی دێت!

لەدیدی زۆرینەی حزبە کۆمۆنیستەکانی سەردەمی ئەمەوە، سیاسەت و پراکتیکی کردەیی حیزبەکان نییە، بەڵکو ئەو بیرەکانەن کە بە پێی گێڕانەوەی ئەوان دژ بە مارکسیزمن، کە بنەمای هەڵسەنگاندن و مامەڵەکردن لەگەڵ لایەنەکانی دیکە. لە ڕوانگەی ئەوانەوە سۆسیال دیموکراسی و ئۆرۆکۆمۆنیزم و پارتە سۆسیالیستییەکانی ئەوروپا ڕەت دەکەنەوە؛ چونکە پێداچوونەوەیان بە مارکسیزمدا کردووە. لە نێو کۆمۆنیستەکاندا، ئەگەر تۆ ماویست بیت، کۆمۆنیستەکانی بلۆکی ڕووسیا بە مارکسیست نازانیت و بە پێچەوانەشەوە؛ و لە ڕوانگەی هەردووکیانەوە ترۆتسکیستەکان بە خیانەتکار لە چینی کرێکار و هتد و هتد دادەنرێت.

مەکتەبی جۆراوجۆر لە ژێر ناوی کۆمۆنیزم و مارکسیزمدا پێکهێنراون و تایبەتمەندی هاوبەشیان ئەوەیە کە ئەم لەدوانە سادەیەی مانیفێست سەبارەت بە جیاوازی نێوان کۆمۆنیستەکان و حزبە کرێکارییەکانی دیکە و پەیوەندییان لەگەڵیاندا پێشێل دەکەن. ئەم قوتابخانە جیاوازانە ئەمڕۆ نەک هەر هەریەکەیان بنەمای تایبەتی خۆیان هەیە؛ بەڵکو باوەڕبوون بەم بنەمایانە بووەتە پێوەری کرێکاربوون و جیاکردنەوەی شۆڕشگێڕی لە کۆنەپەرستی.

ئەمەش ١٨٠ پلە پێچەوانەیە لەگەڵ پێناسەی مانیفێست بۆ حزبە کۆمۆنیست و پرۆلیتاریەکان و پەیوەندییان بە یەکەوە.

کۆمۆنیستەکان و حزبە ئۆپۆزسیۆنەکان

دەروازەی چوارەمی مانیفێست دەچێتە ناو باسی پەیوەندی کۆمۆنیستەکان لەگەڵ حزبە ئۆپۆزسیۆنەکان

لەسەر بنەمای ئەوەی کە لە بەشی دووەم: گوترا پەیوەندی کۆمۆنیستەکان لەگەڵ ئەو پارتە کرێکارییانەی کە ئێستا هەن؛ واتە چارتیستەکان لە ئینگلتەرا و لایەنگرانی چاکسازی زەوی لە ئەمریکای باکوور، ڕوونن.

هیچ یەکێک لەو حیزبانە کۆمۆنیست نین و تەنانەت خۆیان بە دژی سەرمایەداریش نازانن. چارتیستەکان لە بنەڕەتدا مافی دەنگدان بە کرێکارانیان دەوێت و لایەنگرانی چاکسازی زەوی بە تایبەتی دژی خاوەن زەوی و بە تایبەتی خاوەن کێڵگەکان لە ئەمریکای باکوور دەجەنگن. مارکس وردە وردە لەبەر بەرگریکردنیان لە مافی کرێکاران لە کۆمەڵگا سەرمایەدارییەکانی ئەو سەردەمەدا بە کرێکاری دەزانێت و دەڵێت پەیوەندیمان لەگەڵ ئەواندا ڕوونە؛ واتە ئەمە لایەنێک نین دژی ئێوان و جیاوازیمان تەنها لە بەرگریکردنە لە بەرژەوەندی هەموو کرێکاران لە هەموو قۆناغێکدا. پاشان درێژە بە پەیوەندییەکەی لەگەڵ لایەنەکانی دیکەی ئەوروپا دەدات:

“کۆمۆنیستەکان بۆ گەیشتن بە ئامانج و بەرژەوەندییە دەستبەجێیەکانی چینی کرێکار دەجەنگن؛ بەڵام لە هەمان کاتدا، لە ڕەوتی بزووتنەوەی ئێستاشدا، بەرگری لە داهاتووی بزووتنەوەکەش دەکەن. لە فەڕەنسا، کۆمۆنیستەکان، لە خەباتیاندا دژی کۆنەپەرستان و بەرژوازی ڕادیکاڵ، ڕوویان لە حزبی سۆسیال دیموکرات کردووە، بەبێ ئەوەی دەستبەرداری مافی ڕەخنەگرتن لەو دەستەواژانە و وەهمانە بن کە لە دوای شۆڕشەوە بوونەتە تەقلیدی”.

لە سویسرا کۆمۆنیستەکان پشتگیری لە ڕادیکاڵەکان دەکەن؛ بەڵام ئەو ڕاستییە لەبەرچاو ناگرن کە ئەم حیزبە لە توخمە دژبەیەکەکان پێکهاتووە، بەشێکی لە سۆسیالیستە دیموکراتییەکانی شێوازی فەڕەنسی و بەشێکی لە بەرژوازییە ڕادیکاڵەکان.

لە نێو پۆڵەندییەکاندا کۆمۆنیستەکان پاڵپشتی ئەو حیزبە دەکەن کە شۆڕشی کشتوکاڵی بە مەرجی ڕزگاری میللەت دەزانێت، هەمان ئەو حزبەی لە ساڵی ١٨٤٦ ڕاپەڕینی کراکۆڤی ڕێکخستووە.

لە ئەڵمانیا حیزبی کۆمۆنیست، هەتا بەرژوازی میتۆدێکی شۆڕشگێڕانەی هەبێت، لەگەڵ بەرژوازی لە دژی دەسەڵاتی پاشایەتی سەرکوتگەر و خاوەن زەوییە فیۆدالییەکان و وردە بەرژوازی کۆنەپەرست هەنگاو هەڵدەگرێت.

بەڵام حیزبی کۆمۆنیست بە ساتێکیش کەمتەرخەمی ناکات، تا ئەو جێگایەی کە بتوانێ، ئاگایی و هۆشیارییەکی ڕوونتر لە نێو

کرێکارانـــدا لە دژایەتیـــی دوژمنکـــارانەی نێـــوان بۆرژوازی و پرۆلیتاریا دروست بکات، بۆ ئەوەی کرێکارانی ئاڵمان یەکسەر لەو هەلـومەرجە کۆمەڵـایەتی و سیاسـییە تێبگەن کە دەسـەڵاتی بۆرژوازی دەبێ بیهێنێتە ئاراوە؛ “.بۆ ئەوەی وەک چەکێک لە دژی خۆی بەکاری بهی□ن□ت و ڕاستەوخۆ دوای ڕووخانی چینە کۆنەپەرستەکان لە ئەڵمانیا، بۆ دەسـتپێکردنی خەبـات دژی خـودی بۆرژوازی.” بە واتـایەکی تـر کۆمۆنیستەکان لە هەموو قۆناغێکدا و تا ئەو جێگایەی کە پێگە و چالاکیەکی پێشکەوتنخوازانەیان هەیە، پشتیوانی لە دیموکراتەکان، سۆسیال دیموکراتەکان، حزبە بۆرژوازییەکان و هتد دەکەن. لەگەڵ ئەم هێزانەدا لەدژی خاوەن زەوییە فیۆدا□یی□کان و کۆنەپەرستان و هێزە کۆنەپەرسـتەکان هەنگـاو هەڵـدەگرن و لە هەمـان کاتـدا سیاسـەتی سەربەخۆی خۆیان لە دژی تەواوی سیستەمی سەرمایەداری پەیڕەو دەکەن. خەبـاتی چینـایەتی، وەک هەر دیـاردەیەکی کۆمەڵایەتی-سیاسـی دیکە، کارێکی ڕەش و سپی، هەموو یان هیچ نییە؛ پرۆسەیەکی وردە وردە و هەنگـاو بە هەنگـاوە. هەر بەم هەڵوێسـتە مـارکس لە نامەیەکـدا بۆ ئەبراهام لینکۆڵن پیرۆزبایی هەڵوەشاندنەوەی کۆیلایەتی لە ئەمریکا دەکات و بە “هەنگاوێکی مەزن لەسەر ڕێگای ئازادی کار” ناوی دەبات.

ئایا ئەمڕۆ هەتا یەک حزبی کۆمۆنیستی دەناسیت کە میتۆدێکی لەو شێوەیە هەبێت؟ چ لە ئێران یان لە هەر وڵاتێکی تر؟ ئەگەر حیزبێک هەڵوێسـتی لەو جۆرەی هەبێـت، مارکسیسـتە مەکتەبیەکـان تۆمەتـی پێداچوونەوە و لادان لە مارکسیزم و هتد دەدەنە پاڵی.لەوانە بڵێن لە سەردەمی مارکسدا ئەحزابی ناکرێکاری پێشکەوتوو خواز بوونیان نەبـوو بێـت. بەڵـام ئەمڕۆ ئەمە وا نەمـاوە. بەڕای مـن پێچەوانەکەیەتی. ئه مڕۆ ژماره و پانتایی چالاکییه کانی بزوتنه وه و حیزب و ڕێکخراوه پێشکه وتوو و پێشڕەوەکان زۆر به رفراوانتره له سه رده می مارکس و ئه مه بۆ خۆی ده رئەنجامی ئه و کولتووره چه پی ئیلهام وەرگرتووە لە مارکسیزم .

ئەمڕۆ بـزووتنەوە ناڕەزایەتییەکـان لە مەیـدانەکان و بـزووتنەوە جۆراوجۆرەکاندا مەیل و ئەحزابێکیان دروست کردووە کە زۆرجار خۆیان بە مارکسیسـت و کۆمۆنیسـت نـازانن؛ بەڵـام هەڵوێسـتی چەپ و پێشکەوتنخوازانەیان هەیە. وەک بزووتنەوە دژی گەرمبوونی جیهان و لەنـاوبردنی گۆی زەووی، کە هۆکـارەکەی قـازانجی بێ سـنووری سـەرمایەیە؛ وەک بـزووتنەوەی دژی کەلێنـی قـوڵ و بەروو قووڵتربوونەوەی نێوان هەژاری و سامان، کە ساڵانە چ لە کۆنفرانسە ساڵانەیەکـانی داڤۆس و چ لە ڕاپۆرتەکـانی ئۆکسـفامدا نـاڕەزایەتی لەدژیان ئەنجام ئەدرێت. وە بزووتنەوەی ٩٩٪یش لە بنەڕەتدا لە دژی ئەم جیاوازییە چینایەتییە ئاشکرایە پێکهات؛ وەک بزووتنەوەی مافی

پەلکەزێڕینەکان؛ وەک بزووتنەوەی من چارلیم؛ وەک بزووتنەوەی منیش(می توو) و بزووتنەوەی ناڕەزایەتی خۆڕوتکردنەووە؛ وەک بزووتنەوەی من ناتوانم هەناسە بدەم؛ وەک بزووتنەوەی دژی ترەمپیزم و دژی ئەلیگارشی دارایی و زۆر بوارەکانی تر. لەم بزووتنەوەیانەدا هێز و ڕێکخراو و مەیلی پێشکەوتنخوازانە چالاک و دەخالەتگەر کە دەبوو کۆمۆنیستەکان پاڵپشتییان بکردایە. بەڵام ئێمە شاهیدی دیاردەیەکی وا نیین. کۆمۆنیزمێک کە مەکتەبێکی لە مارکسیزم دروستکردووە، ئەم بزووتنەوانە بە ناکرێکار، ڕیفۆرمخواز، وردەبۆرژوازی، ناپەیوەندیدار بە چینی کرێکار و هتد هەڵدەسەنگێنێت و هەر بۆیە نە بەشداریان تێدا دەکات و نە هێزە بەشدارەکان بە شایستەی پشتیوانی دەزانێت.

ئەمڕۆ لە ئەمریکا بەرنی ساندەرز ئاڵای بەرەنگاربوونەوەی ئەلیگارشی دارایی بەرزکردۆتەوە. ئەگەر مارکس ئەمڕۆ لە ژیاندا بوایە، ئایا پشتگیری لەو بزووتنەوەیە نەدەکرد کە دژی ئەلیگارشی دارایی وەستاوە؟ ئایا پشتگیری لە بزووتنەوەی من چارلیمی نەدەکرد؟ ئایا نەی دەگووت پشتگیری لە چالاکوانی ژینگە گریتا تونبێرگ دەکەم؟ ئایا نابێت کۆمۆنیزمی دەخالەتگەر، کۆمۆنیزمێک کە دەیەوێت جیهان بگۆڕێت ونەک پارێزگاری بە تەنها مەکتەبە عەقیدەتیەکەی خۆی، نەدەبوو چالاکانە لەو بزووتنەوەیانە بەشداری بکات و ببێتە هێز و ڕابەرو پێشەنگیان؟ وەڵامی مارکس ڕوونە؛ بەڵام شوێنکەوتوانی مەکتەبیی مارکس وەڵامێکی جیاوازیان هەیە. نەک هەر زۆرینەی ڕەهای حزبە چەپەکان پشتیوانی ئەو بزووتنەوانە ناکەن؛ لەقاودانی ئەم بزووتنەوە و ئەو هێزە چالاکانەیان کردووە بە کاری خۆیان.

ماوەیەک لەمەوبەر نامەیەکی کراوەم بە بەرنی ساندەرز نووسی سەبارەت بە گرنگی ڕووبەڕووبوونەوەی ئەلیگارشی دارایی، و لەلایەن مارکسییە مەکتەبیەکانەوە هێرش کرایە سەرم کە نامەیەکم بە سیناتۆرێک لە حکومەتی ئیمپریالیستی ئەمریکاوە نووسیوە! تۆمەتباریان کردم بەوەی کە وەهمەکم لەبارەی بەرنی ساندەرزەوە هەیە! ئه گەر له سه رده می مارکسدا چالاک بوونایه ، تۆمه تباریان ده کرد بهوەی کە خۆشباوەڕی هەیە بەو حزبە بەرگریکارەکان لەڕیفۆرمی زەووی و دیموکراته کانی ئه ڵمانیا. ئیدانەی پیرۆزبایی نامەی مارکسیان بە ئەبراهام لینکۆڵن دەکرد کە کۆیلایەتی هەڵوەشاندەوە! ئەم جۆرە مامەڵەیەی مارکس و مانیفێستی کۆمۆنیست بەرامبەر بە کەسایەتی و حیزبە غەیرە کۆمۆنیستەکان بە تەواوی لە قامووسی زۆرێک لە هێزە چەپەکاندا نییە.

تا ئەو جێگەی کە پەیوەندی بە حیزبی ئێمەوە هەیە، لە پەیوەندی لەگەڵ حیزبەکاندا، ئێمە میتۆدی مارکس پەیڕەو دەکەین. لێرەدا

مشتومڕەکە ڕوونە: کام لایەن، لە مامەڵەکردن لەگەڵ کام پرس، لەگەڵ کام هەڵوێست و سیاسەتدا، لە کام دیوی مێژوودا وەستاوە؟ لە دیوی پێشکەوتنخوازانە، واتە لە پرۆسەی گۆڕانکارییەکان بەرەو هەلومەرجی باشتر و لەبارتر بۆ ژیان و خەباتی کرێکاران و جەماوەر، یان بە پێچەوانەوە بەرەو خراپترکردنی ئەو بارودۆخانە؟ لە حاڵەتی یەکەمدا پێگە و ئەدای لایەنی پەیوەندیدار بە پێشکەوتنخوازانە و پێشڕەوانە دەزانین و لە حاڵەتی دووەمیشدا بە کۆنەپەرستانە و بەرەودواگەڕانەوە دەزانین و بەو پێیە مامەڵەی لەگەڵ دەکەین. لە هەمان کاتدا ڕەخنەگرتن لە ستراتیژی و هێڵ و ئامانجی حزبە ڕاستڕەوەکان چالاکیەکی ڕۆتینی ئەمەیە. تاکتیکەکانمان لە مامەڵەکردن لەگەڵ لایەنەکانی تردا لەسەر بنەمای ئەو هەلومەرجە تایبەتانە دیاری دەکرێت کە باسم کرد؛ بەڵام لە ڕووی ستراتیژییەوە، وەک مارکس وتی، ئەمە هەمیشە و لە هەر بارودۆخێکدا بەرژەوەندی و ئامانجە درێژخایەنەکانی چینی کرێکار لەبەرچاو دەگرین و نوێنەرایەتی دەکەین.

پەیوەندی کۆمۆنیستەکان لەگەڵ دەوڵەتەکان و حزبە حکومییەکان

بە کرداری و پاکی چەپی زانستی بە تایبەتی لە مامەڵەکردن لەگەڵ حیزب و حکومەتە حکومییەکاندا دیارە. لە ڕوانگەی ئەوانەوە کۆمۆنیستەکان ڕێگەیان پێنادرێت بچنە گفتوگۆ لەگەڵ هیچ حکومەت و لایەنێکی حکومی. تەنانەت ناتوانن داواکاری چینی کرێکار بخەنە سەر مێز و کاری لۆبیکردن بکەن. ئەگەر وابکەن، هاواری مارکسیزم و کۆمۆنیزم لە دەستانە سکۆلاستیەکانمانەوە دەگاتە ئاسمان! لە ڕوانگەی چەپی زانستییەوە، گرنگ نییە بە چ مەبەستێک یان لەسەر چ بابەتێک دەچیتە ناو پەیوەندییەکان و دانوستان لەگەڵ حکومەتەکان. ئەم کارە خۆی ئیدانە دەکرێت؛ چونکە پێشێلی بنەما ئایدلۆژییەکانی خۆی دەکات، بنەماگەلێک کە تەنانەت دژایەتی مانیفێستی کۆمۆنیستەکانیش دەکەن!

لە سەردەمی شۆڕشی ژن، ژیان، ئازادیدا، کە بێگومان بەشێک لە مارکسیستە مەکتەبییەکان بە شۆڕش یان تەنانەت پەیوەندیدار بە چینی کرێکارەوە نازانن، ئەمە شاهیدی چەندین حاڵەتی "ئاشکراکردنی" ئەو سکۆلاستیکانە بووین کە حکومەت و لایەنە ئورووپاییەکان کە بە جۆرێک لە جۆرەکان پشتیوانیان لە شۆڕشی ژنان لە ئێران و خەباتی ژنان و خەڵکی ئێران کرد. بۆ نموونە هەندێک لەم جۆرە چەپانە جوڵانەوەی سیمبۆلیکی ژنە نوێنەرێک، کە لە دانیشتنێکی گشتیی و ئاشکرای پەرلەمانی ئەورووپادا بەشێوەیەکی سمبوڵی بەمەقەست قژی خۆی بڕی، لە چوارچێوەی پیلانی ئیمپریالیستەکان بۆ شێواندنی خەباتی خەڵک لە

ئێران لەقاویانداو مەحکومیان دەکرد؛ لە بەرامبەر پاڵپشتی جەستن ترودۆ، سەرۆکوەزیرانی ئەوکاتی کەنەدا بە شۆڕشی ژن، ژیان، ئازادی و دادخوازی ئەنجومەنی خێزانی قوربانیانی فڕۆکەی(PS 752)، بێنیازی هاوکاری نێوان حکومەتی کەنەدا و ئیمپریالیزمی ئەمریکایان لەبەردەم خەڵکدا دادەنا؛ هەروەها خستنەڕووی بڕیاری حکومەتی کەنەدایان بۆ خستنی سوپای پاسدارن(IRGC) بۆ ناو لیستی تیرۆریان بە هەوڵێک بۆ دروستکردنی بەدیل و گۆڕینی ڕژێم زانی؛ دژی ئەو خەڵاتە بوون کە بە شەرقین حاجیپوور، گۆرانیبێژی گۆرانی "بەرای" بەخشرا لەلایەن هاوسەرەکەی جۆ بایدنەوە ؛ دژی دەرکردنی کۆماری ئیسلامی لە کۆمیتەی ژنانی نەتەوە یەکگرتووەکان کە لەلایەن هیلاری کلینتۆنەوە دەستپێشخەری بوو، هەڵوێستیان گرت و هتد.
لێرەدا ئێمە شاهیدی هەمان شێوازی مامەڵەی کۆماری ئیسلامی لەگەڵ ئەمریکا و دەوڵەتانی ڕۆژئاوا دەبینین: مەحکوومکردنی ڕەهای شەیتانی گەورە و هەموو هەنگاو و کارێکیان. ئیمپریالیزم لە شوێنی شەیتانی گەورە دابنێ و لە کۆتاییدا لە کۆماری ئیسلامییەوە دەگەیت بە هێزە چەپە مەکتەبییەکان. جیاوازییەکە ئەوەیە کە لە کاتێکدا بە ڕژێم دوژمنایەتی شەیتانی گەورە بانگێکی سیاسییە و خزمەت بە پاراستنی کاریگەری و هەژموونی خۆی و سەرکوتکردنی خەڵک دەکات، بۆ بزووتنەوەی چەپ مەسەلەیەکی تەواو ئایدیۆلۆژییە. هەرئەوەندە بەسە کە لە پرسێک یان پێشهاتێکدا تەنانەت پرسێکی وەک ئیدانەکردنی کۆماری ئیسلامی و پشتیوانیکردن لە شۆڕشی ژن ژیان ئازادی و پێی شەیتانی گەورە لەمەیدانەکەدا بێت بۆ ئەوەی تەواوی ڕوداوەکە مەحکوم بکرێت.
لە ڕوانگەی چەپی ئایدیۆلۆژییەوە، ئەم هەڵوێست و کردەوانەی حکومەت و لایەنە ڕۆژئاواییەکان ڕەنگدانەوەی شۆڕش ژن ئازادی نین، بەڵکو پیلانگێڕیی ئەوان لە دژی شۆڕش. لە ڕوانگەی ئەم خێڵە ناپلیۆنیانەوە، ئەوە جەماوەری خەڵک و بزووتنەوە شۆڕشگێڕییەکان نین کە ڕوداوەکان لە شکڵ پێدەدەن؛ بەڵکو ئەوە حکومەتەکانن کە سەرچاوەی ڕوداوە کۆمەڵایەتییەکانن.
مامەڵەی مارکسیزمی سیاسی لە حکومەتەکان، پێش هەموو شتێک لەسەر بنەمای پەیوەندییەکانیان لەگەڵ حکومەتی وڵاتەکەی خۆیان بنیاتنراوە، واتە ئەو حکومەتەی کە دەیەوێت بیڕووخێنێت، هەر بۆیە پێشوازی لە بچووکترین پشتیوانی حکومەت و حیزب و خەڵکی جیهان بۆ خەڵکی ئێران و لە مەحکوومکردنی کۆماری ئیسلامی دەکات و هەوڵدەدات ئەم بابەتە تا ئەو جێگایەی کە بتوانێت فراوان بکاتەوە. ئەمە نەک هەر دژایەتی نییە لەگەڵ ڕەخنەگرتن ولەقاودانی هەڵوێست و سیاسەتی کۆنەپەرستانەی حکومەتەکان؛ بەڵکو بەشێکە لێی. تا ئەو جێگایەی

پەیوەندی بە کۆماری ئیسلامییەوە هەیە، سازانی حکومەتەکانی ڕۆژئاوا لەگەڵ کۆماری ئیسلامی و پشتیوانی و نزیکایەتی حکومەتەکانی وەک ڕوسیا و چین لەم ڕژیمە بەشێکی گرینگە لە سیاسەتی کۆنەپەرستانەیان و دەبێ بەردەوام ڕەخنەیان لێ بگیرێت و ڕسواو شەرمەزار بکرێن.
گۆشەگیریی جیهانیی کۆماری ئیسلامی پایەیەکی خەباتی ڕووخاندنی کۆماری ئیسلامییە و مارکسیستەکان و هەموو هێزە شۆڕشگێڕەکان ئەرکی سەر شانیانە کە چالاکانە ئەو سیاسەتە پەیڕەو بکەن.
بەڵام مارکسیزمی مەکتەبی، بەپێچەوانەوە، لەقاودانی هەڵوێستی حکومەتەکان لەدژی نیزامی "دژە ئیمپریالیست"ەوە، ڕووبەڕووبوونەوەی حکومەتەکەی خۆی کارکردی سنووردارکردنی ئەو حکومەتەیە لەگەڵ ئیمپریالیزمی جیهانی. سیاسەتێکی لەم چەشنە بە تەواوی لەگەڵ ستراتیجی دژە ڕۆژئاوایی کۆماری ئیسلامیدا دەگونجێت و لە ڕاستیدا ڕوونە کە لە ڕووی سیاسییەوە بە قازانجی کۆماری ئیسلامی کۆتایی دێت.
ئەو حوکمەی مانیفێست کە دەڵێت "خەباتی پرۆلیتاریا دژ بە بۆرژوازی، لە سەرەتاوە، میللییە، ئەگەر لە مانا و ناوەڕۆکدا نەبێت، ئەوا لە فۆرم و ڕواڵەتدا میللییە. پرۆلیتاریای هەر وڵاتێک بە شێوەیەکی سروشتی دەبێت، لە سەرەتاوە، کاری خۆی لەگەڵ بۆرژوازی وڵاتەکەی خۆیدا یەکلای بکاتەوە"، هەروەک زۆرێکی دی لە حوکمەکانی مانیفێست لەم بارەیەوە لە سنووربەندی "لەگەڵ ئیمپریالیزمی جیهان". پێدا دەستی لێشێراوە.

مارکسیزمی مەکتەبی و دەسەڵاتی سیاسی

ئەوەی کە گۆڕانکارییە کۆمەڵایەتی و سیاسییەکان لە دەی چ ئاڵوگۆڕو ڕەوەندێکدا ڕوودەدەن و کۆمۆنیستەکان دەبێ چی بکەن بۆ لەم ڕەوەندەدا پرۆلیتاریا لە دەسەڵاتی سیاسی نزیکتر ببێتەوە، بابەتی مارکسیزمی ئایدیۆلۆژی نییە. ئەمەش پێویستی بە دەورگۆڕان هەیە، نەک تەنها هەڵوێست وەرگرتن، لە بەرامبەر پێشهاتەکان و ململانەی چینایەتیدا، کە مارکسیزمی مەکتەبیش ئەهلی ئەو کارە نییە.
لە ڕوانگەی چەپی مەکتەبییەوە ململانەی چینایەتی ململانەی نێوان کۆمۆنیست و غەیرە کۆمۆنیستەکانە و ڕێگاکێشی بریتییە لە هەڵوێست وەرگرتن و سنور کێشان لەگەڵ هەموو هێزە غەیرە مارکسییەکان؛ و ئەوەش بە پێی گۆڕانەوەی ئەو حیزب و ڕێکخستنەی کە خۆیان پەیڕەوی لێدەکەن "نامارکسیستی"! ئەم بەچوونە بە کردەوە هەر جۆرە بەشدارییەک لە گۆڕەپانە جۆراوجۆرەکانی خەباتی چینایەتیدا، بەکردەوە لە بەرنامەی کاری خۆیدا دەخاتەلاوە،خۆ دورخستنەوە لە هەر جۆرە بەشدار بوونێکی کردەیی و ڕازی بوون بە هەڵوێستگیری و

سنوردانان، ئاکامی لۆژیکی دیدگایەکی لەم شێوەیە.
ئەم هەڵوێستە پاسیفیستییە بە تایبەتی لە مامەڵەکردن لەگەڵ پرسی دەسەڵاتی سیاسیدا زیاتر لە هەر بوارێکی دیکەدا دیارە. لە ڕوانگەی مارکسیستییەوە، وەک لە مانیفێستی کۆمۆنیستیدا بە ڕوونی ئاماژەی پێکراوە، ئامانجی ستراتیژی هەموو حزبێکی کۆمۆنیستی، لێسەندنی دەسەڵاتی سیاسی و ئابووریی لە بۆرژوازی لەو وڵاتەی کە تێیدا کاردەکات و وردە وردە ئەم پرس و ئەرکە ستراتیژییە بە کردەوە لە ئەجێندای چەپی مەکتەبیدا خراونەتە لاوە.
لە ڕوانگەی چەپی مەکتەبییەوە خەبات بۆ وەرگرتنی دەسەڵات لە بۆرژوازی لە هەموو وڵاتێکدا کورت دەبێتەوە لە گرتنەبەری هەڵوێستی گشتی و سنووردارکردنی هەموو دەوڵەتەکان و دژی "ئیمپریالیزمی جیهانی". دوایین نموونەی ڕوونی ئەم ئاراستەیە، نزیکبوونەوەی چەپی مەکتەبی لە گرژییە شەڕانگێزیەکانی نێوان کۆماری ئیسلامی و ئیسرائیل لە دوای ٧ی ئۆکتۆبەری ٢٠٠٣ و بە تایبەتی شەڕەی ١٢ ڕۆژە.
لەو هەلومەرجەدا زۆرینەی هێزە چەپەکان خەباتی دژ بە کۆماری ئیسلامی و ڕووخاندنی حکوومەتیان خستە ژێر ڕووبەڕووبوونەوە لەگەڵ حکوومەتی ئیسرائیل و ئیمپریالیزمی ئەمریکا و بە شێوەیەکی کاریگەر بوونە باڵی چەپی بەرەت بەرگری "میحوەری مقاومە" ی خامنەیی. ڕوونە کە ئەم لاکردنەوەیە، یەکەم، نەک هەر هیچ جۆرە بزووتنەوەیەکی ناڕەزایەتی لە ئێراندا بەدوادا نایەت، بەڵکو تەنانەت لە ڕێگای ناڕەزایەتی شەقامەکانی خەڵکی ئێران لە دژی ڕژیم و شەڕخوازییەکانی (بە تایبەت بە دروشمەکانی وەک "واز لە شەڕخوازین، بیر لە ئێمە بکەرەوە" و "دوژمنمان لێرەیە، درۆ دەکەن، کە ئەمریکایە") و دووهەم، لە ئاستی جیهانیدا، لە گرتنەبەری هەڵوێست و لەقاودان دژ بە ئەمریکا و ئیسرائیل تێنا پەڕێت. ململانێی ڕاستەقینە دژ بە حکوومەتی نەتانیاهو و حکوومەتی ترامپ لە ئیسرائیل و ئەمریکا بەردەوامە نەک لە ئێران! ئێمە دەبێ پشتیوانی لە خەباتی خەڵکی ئەو وڵاتانە بکەین، بەڵام ئەرکی کۆمۆنیستەکانی ئێران ڕووخاندنی کۆماری ئیسلامییە، هەروەک چۆن خۆ یەکلاییکردنەوە لەگەڵ حکوومەتەکانی ئیسرائیل و ئەمریکا ئەرکی خەڵکی ئەو وڵاتانە خۆیانە.
مارکسیزمێک کە ئەرکی خەباتی کردەیی دژ بە سەرمایەدارییە، بڕیاری مانیفێست ، بە یەکلاییکردنەوەی چارەنوسیانە لەگەڵ دەسەڵاتی وڵاتەکەیاندا.هەڵوێستی بەلشەفیکەکا نلولەی هەموو تفەنگەکان بەرەو دەوڵەتی خۆیی لە کاتی شەڕی جیهانی یەکەمدا.دەکاتە بنەما.ناتوانیت نەتەوەیەکگرتووەکان بڕوخێنیت! خەباتی چینایەتی بابەتێکی وڵاتییە و تەنانەت خەبات دژی ئیمپریالیزمی جیهانیش بەبێ خەباتێکی دیاریکراو لە هەر وڵاتێکدا دژ بە حکوومەتە سەرمایەدارییەکان مومکین

نی□ و وەک سنووردارکردن و هەڵوێست وەرگرتنێکی بێ ناوەرۆک دەمێنێتەوە. ئەمە شتێکە کە چەپی مەکتەبی وەستای ئەمەیە.
لە ئاستێکی بنەڕەتیتردا پێویستە جەخت لەوە بکرێتەوە کە جەوهەری مارکسیزم خەباتی کردەیی بۆ گۆڕینی جیهان و ئەم پرەنسیپە بە هیچ جگە لە لەپێشتردانان و بەسەرەکی کردنی ڕووخاندنی دەوڵەتی سەرمایەداری لە هەر وڵاتێکدا مانایەکی نیە. مارکسیستێک کە بە سادەیی خەریکی چاودێریکردنی جیهان و ڕوونکردنەوە و شیکردنەوە و هەڵوێست وەرگرتن و سنووردانان بێت، ڕەنگە ئەکادیمیستێکی باش بێت، بەڵام بەکەڵکی گۆڕینی جیهاندا نایەت.
تا ئەو جێگایەی کە پەیوەندی بە حزب و حزبایەتی کۆمۆنیستیەوە هەیە، لە ڕوانگەی حزبی ئێمەوە، خەبات بۆ ڕزگاری سیاسی و ئابووری لە بۆرژوازی، بنەما و جەوهەری حزبایەتییە، هەروەها بنەمای خەباتی چینایەتی و سیاسەتی کۆمۆنیستیە لەم خەباتەدا. بزووتنەوەیە کە خۆی بە مارکسیست بزانێت، بەڵام مەیدانی سەرەکی خەباتەکەی ڕزگارکردنی دەوڵەتی وڵاتەکەی خۆی نەبێت، دەتوانێت هەر ناوێکی هەبێت جگە لە حزبی کۆمۆنیست.
خاڵێکی گرنگ تر ئەوەیە کە پرسی وەرگرتنی دەسەڵاتی سیاسی لە دەوڵەتی بۆرژوازی، بابەتێکی ڕەش و سپی، هەموو یان هیچ نییە. بۆ نموونه له هه لومەرجی ئەمڕۆی ئێراندا هەرچه ند به ده ستهـێنانی ده سه ڵاتی سیاسی ئامانجی ستراتژیکی حیزبی ئێمەیە و به هه موو توانامانه وه هه وڵ ده ده ین بۆ گه یشتن به و ئامانجه ؛ بەڵام دوور نییە کە سەرەڕای ئەم هەوڵانە، هێزێکی دیکە جێگەی کۆماری ئیسلامی بگرێتەوە. پێوەری ڕاستەقینە لەم خەباتەدا تەنیا ئەوە نییە کە ئایا دەگاتە دەسەڵات یان نا؛ بەڵکو بوونی چینی کرێکار و بەدەستهـێنانی زۆرترین ئامادەیی و هێزە لەلایەن ئەم چینە و تەواوی خەڵکی ئازادیخواز لەم خەباتەدا. پێوەرمان ئەوەیە کە پرۆسەی گۆڕانکارییەکان و خەبات دژی دەوڵەت تا چ ڕادەیەک چینی کرێکار لە کۆمەڵگادا ڕێکخراوتر و بەهێزتر دەکات و تا چ ڕادەیەک بزووتنەوەی کۆمۆنیستی و کۆمۆنیستەکان بەهێزتر دەکات و تا چەند هاوسەنگی هێز لە بەرژەوەندی چەپی حزبی و چەپی کۆمەڵایەتی دەگۆڕێت. لەوانەیە حیزب لەو حکومەتەی کە ل□ ئەنجامی شۆڕش دێتەدەرەوە ئامادە بێت یان نەبێت. بەڵام ئەمە تاکە پێوەر نییە. ئەم لۆژیکە دوو بەهایە دەبێت وازی لێبهـێنرێت. بە ئەگەرێکی زۆرەوە دەوڵەتە لەحاڵەتە مامناوەندەکاندا لە نێوان دوو ئەڵتەرناتیڤی دەسەڵاتی تەواو لە دەستی حیزبدا (لە دەستی ئەو شورایانەی خەڵک کە سیاسەتەکانی حیزب پەیڕەو دەکەن) یان نەبوونی تەواوەتی حیزب لە دەسەڵاتی سیاسیدا ڕوودەدەن. لەم حاڵەت مامناوەندانەدا چی بک□ی□ن؟ □ووناکی

□□نمایی□رمان چییە؟ بەڕای من پرەنسیپی ڕێنمایی ئێمە ئەوەیە کە چینی کرێکار و جەماوەری خەڵکی هاوچارەنووس لەگەڵ چینی کرێکاردا، تا دەتوانرێت هەچی زیاتر لە گۆڕەپانی خەبات بۆ دەسەڵاتی سیاسیدا نـــوێنەرایەتی و ئامادەبوونیـــان هەبێـــت، و ڕێگە نەدەن چیـــن و توێژەکانی تر و لایەنە بۆرژوازییەکان پرسی دەسەڵاتی سیاسی لە سەرووی خەڵکەوە یەکلایی بکەنەوە.
شۆڕش گۆڕانێکە کە لەدەرەوەی ئیرادەی هەموو کەسێک و هەموو هێزێکی سیاسی ڕوودەدات. ئێستا لە هەلومەرجی شۆڕشگێڕانەدا، یان حیزبی کۆمۆنیستی دەرفەتی هاتنە سەر دەسەڵاتی هەیە (کە بێگومان دەبێ زۆر پێش ئەوەی شۆڕش ڕووبدات، بۆ ئەم کارە هەڵسوڕان وچالاکیان کردبێت) یان پێگەیەکی لەو شێوەیەی نییە و ئەرکی ئەویش بەهێزکردنی پێگەی چیـــنی کرێکـــار و تەواوی جەمـــاوەری شۆڕشگێڕی هاوچارەنووســی چیـــنی کرێکـــارە لەدڵـــی ئـــاڵوگۆڕە شۆڕشگێڕانەکانـــدا. لەم بـــارودۆخەدا کۆمۆنیستەکان دەبێ هەڵسەنگاندنێکی دروست بۆ سینـــاریۆ ئەگەرییەکان بکەن و سیاسەتێک بگرنەبەر کە زۆرترین کاریگەری لەسەر چینی کرێکار و حیزبەکەی لە نزیکبوونەوەی بەدەسەڵاتی سیاسیدا هەبێت. ڕووخانی بۆرژوازی پرۆســـەیەکە. شەپۆلێک(تەیفێـــک)ە لە گۆڕانکارییەکـــانە.
پەیڕەوی لە لۆژیکێکی دیالکتیکی دەکات و نەک ئەم دۆگما دوو بەهایە کە یـــان مـــن دەگەمە دەســـەڵات، کە گۆڕانکـــارییەکی ئەرێنییە، یـــان هێزێکـــی تـــر، کە گۆڕانکـــارییەکی نەرێنییە. ئەم جۆرە ڕێبـــازە بۆ گۆڕانکارییە کۆمەڵایەتییەکان میتافیزیکییە.

گرنگی ئازادییە بێ کۆت ومەرجەکان

ئەو حکومەتانەی کە هەتا ئێستا لەژێر ناوی کۆمۆنیزم و مارکسیزمدا هاتوونەتە سەر دەسەڵات، نەیارانی حکومەتیان سەرکوت کردووە، تەنانەت نەیارانی خەتی ڕەسمی لە حزبەکەی خۆیاندا سەرکوت کردووە. ڕیشەی ئەم کارەش لە لایەنی تیۆریەوە ڕازی بوونە بە دوو جەمسەری ڕەوایـــی بـــوونی خۆیـــان لە بەرامبەر نـــاڕەوایی ئەوانـــی تـــردایە. ڕوانگەیەک کە هەموو شتێک بە چاکەی ڕەها یان خراپی ڕەها دەبینێت، کاتێک باس لە حزب و حکومەتی خۆی، دەبێتە ڕەوایی ڕەهای خۆیان لەبەرامبەر بە بـــاقی جیهـــان. ئەبێتە، تەنـــانەت ڕەوایەتـــی هەمـــوو مارکسیستەکان، بەڵکو دەبێتە ڕەوایی لێکدانەوەی حزبەکەی خۆیان بۆ مارکســیزم! دەرئەنجـامی ئەم هەڵوێســتە لە ئۆپۆزســیۆندا ئەو□ی ک□ هەموو کەسێک، تەنانەت حزبە مارکسیستەکانیش، جگە لە حزبەکەی خۆی، بە بۆرژوازی دادەنێت و لە حکومەتدا هەموو نەیارانی حکومەت و حزب و هێڵی فەرمی حزبی دەسەڵاتدار بە بۆرژوازی دادەنرێت. کاتێک ئەم بۆچوونە هاتە سەر دەسەڵات، هیچ ئەنجامێکی تری نا بێت جگە لەوەی لە

یەکێتی سۆڤیەت بینیمان و ئەوەی ئەمڕۆ لە چین و کۆریای باکوور شایەتحاڵین.
لە دژایەتی ڕاستەوخۆی چەپی مەکتەبیدا، مارکسیستەکان کە پەیڕەوی لە مانیفێستی کۆمۆنیستی دەکەن، چ لە ئۆپۆزسیۆن و چ لە دەسەڵاتدا، بەرگریکاری ئازادییە بێ کۆت و مەرجەکانن، واتە ئازادی بێ مەرجی حزبایەتی، ڕێکخستن،دەربڕینی بیروباوەڕ، ڕاگەیاندن، ناڕەزایەتی و مانگرتن و هتد، و خۆیان بە پابەندی ئەوان دەزانن.
یەکێک لەدەرئەنجام و مانا کردەییەکانی ئەم بەفەرمیکردنی ئازادیانە ئەوەیە کە لە سیستمی سۆسیالیستیدا نەیارانی حکومەتیش دەتوانن چالاکی بکەن. هەروەها نەیارانی سۆسیالیزم مافی ئەوەیان هەیە کە حزبیان هەبێت، لە شوراکاندا ئامادەبن، کتێب و فیلم و مۆسیقا و چالاکیی ئەدەبی و هونەرییان هەبێت بۆ بەرگریکردن لە سەرمایەداری و هتد.
لە دیموکراسی لیبراڵەکانی وڵاتانی ڕۆژئاوادا، ڕەخنە لە سیستەمی سەرمایەداری، بەرهەمەکانی مارکس و لینین و هتد، ئازادانە بڵاودەکرێنەوە، و دەتوانیت لە دژی سیستەم و حکومەتی هەبوو، خەریکی چالاکیی سیاسی و ئەدەبی و هونەری بیت. ئەگەر لە کۆمارێکی سۆسیالیستیدا ئەم جۆرە هەلومەرجە نەبن، وەک ئەوەی لە ئەزموونی بلۆکی ڕۆژهەڵاتدا بینیمان، حکومەت شەرعیەت و ڕەوایەتی خۆی لەناو جەماوەردا لەدەست دەدات.
لە کۆماری سۆسیالیستیدا، دەبێت هەموو تاک و حزب و میدیاکان نەک هەر بتوانن بە ئازادی قسە بکەن، بەڵکو بتوانن ئازادییەکانیان مومارەسە بکەن. سیستەمی سۆسیالیستی لە گەرەنتیکردنی ئازادییەکاندا لە پێشکەوتووترین لیبراڵ دیموکراسیەکان تێدەپەڕێت. ئەمە هەم ئازادییە بێ کۆت و مەرجەکان و هەم ئەگەری مومارەسەکردنی ئەو ئازادیانە گەرەنتی دەکەین. ئەم تواناسازییە دوو ڕەهەندی هەیە، کە هەردووکیان لە سیستەمی سەرمایەداریدا غایبن.
لایەنی یەکەم ئەوەیە کە دەوڵەت ئەبێت ئەو توانایە فەراهەم بکات کە هەموو لقەکانی هونەر و ئەدەب و ڕاگەیاندن دابین بکات و هەموو حیزب و ڕێکخراوەکان پلاتفۆرمێکیان هەبێت. دەبێت هەموو لایەنەکان بتوانن دیبەیتی تەلەفزیۆنییان هەبێت، هەموو هونەرمەندان و نووسەران بتوانن کار بکەن. دەبێت ئاستەنگە ئابوورییەکانی بەردەم ئەم چالاکییانە لاببرێن.
بۆرژوازی لە کۆمەڵگاکانی وەک ئێران و دیکتاتۆرییە ڕووتەکانی ئاسیا و ئەفریقا و ئەمریکای لاتین هەموو جۆرە ئازادییەک سەرکوت دەکات، بەڵام لە دیموکراسییە لیبراڵەکانی ڕۆژئاوادا بە شێوەیەکی گشتی هەڵەی ئابووریش بەکاردەهێنێت بۆ ڕێگریکردن لە چالاکییەکانی

دژایەتی حکومەت. ترەمپ نموونەیەکی ڕوونی ئەمەیە. لە بانگەشەی هەڵبژاردن و بە تایبەتی لە هەڵبژاردنەکانی ئەم دواییەی ئەمریکادا بینیمان تەنانەت حزبە دەسەڵاتدارەکانیش ئەگەر ملیارەها دۆلار خەرج نەکەن، دۆڕاون. ترەمپ لە هەڵبژاردنەکانی ئەم دواییە بە پارە سەرکەوتنی بەدەستهێنا. دوای هاتنە سەر دەسەڵات هەوڵی بێدەنگکردنی میدیای ئۆپۆزسیۆنیش دەدات بە دەستپێکردنی داوای یاسایی و دەمیان داخات.

لە سۆسیالیزمدا دەبێت ئەو ئاستەنگانە لاببەیت، نەک ئازادیەکانی حزب و میدیا. حیزب دەبێ بتوانێت دژایەتی سۆسیالیزم بکات، جا نەتەوەپەرست بێت، مەسیحی دیموکرات بێت، تەنانەت ئیسلامی بێت، یان هەر تیۆر و سیاسەتێکی تر. پێویستە هەموو کەسێک ئازاد بێت و ئەگەری قسەکردنی بیروڕای خۆی هەبێت. دەبێت ئازاد بن کە میدیا و سۆشیال میدیای تایبەت بە خۆیان هەبێت. لەرێشدا ململانێی چینایەتی ئەرکەکە ڕوون دەکاتەوە. تا نەگەینە قۆناغی دووەمی کۆمۆنیزم و نەهێشتنی چینەکان، ئەم شەڕە چینایەتییە بەردەوام دەبێت. ڕوونە کە چینی کرێکار کە لە دەسەڵاتدایە، یاساکان بە خزمەتی ئامانجە سۆسیالیستییەکانی بەکاردەهێنێت و لە پێگەیەکی زۆر بەهێزتر لەوەی کە ئۆپۆزسیۆن بووە، ڕووبەڕووی سیستەم و سیاسەتی بۆرژوازی و ئایینی-نەتەوەیی- ناسیۆنالیستی دەبێتەوە. بەڵام ناتوانین و نابێ بە شمشێری سەرکوت و زیندانەوە بچینە ناو ئەم خەباتە؛ چونکە بە خۆی هەم نامرۆڤانە و هەم کۆنەپەرستانە و ئەنجامە پێچەوانەکەی بەدوای خۆیدا دەهێنێت و هیچ قبوڵکردن و ڕەوایەتیەک بە ئەو حکومەتە بەجێناهێڵێت کە بانگەشەی سۆسیالیزم دەکات. ئەمەش وەک ڕۆژ ڕوونە. مێژوو ئەمەی بەخۆیەوە بینیوە و نابێت ڕێگەی پێبدرێت خۆی دووبارە بکاتەوە.

(بەشی دووەم)

لایەنی دووەم ئەوەیە کە لە کۆماری سۆسیالیستیدا هاووڵاتیان دەبێ بتوانن و لەتوانایاندا بێت کە بەکردەوە سود لە ئازادیەکان وەربگرن.

لە سیستەمە کاپیتالیستیەکاندا، تەنانەت لە لیبڕاڵترینەکانیشدا، بارودۆخی ئابووری کۆمەڵایەتی زۆرینەی خەڵک لە کۆمەڵگادا ڕێگەیان پێنادات کە ئازادیەکان بەکاربهێنن. تۆ ئازادیت هەر خانوویەک بکڕیت، گەشت بە هەر شوێنێک بکەیت، هەر کتێبێک بڵاوبکەیتەوە، لە هەر هەڵبژاردنێکدا خۆت بەربژێر بکەیت و هتد. کرێکارێک کە ڕۆژانە هەشت سەعات کار بکات نە کاتی سوود وەرگرتنی هەیە لەو ئازادیانە و

نە پارەی هەیە بۆ ئەوە. ئەوەی ڕێگری لەو ئازادییانە دەکات کە لەسەر کاغەز دانیانپێدانراوە، ئابووری زۆرەملی لە ژیانی ڕاستەقینەدا. زۆرەملەی فرۆشتنی هێزی کار بۆ دابینکردنی بژێوی ژیان. بەبێ شکاندنی ئەم زۆرەملییە، ئازادییە مەدەنی و سیاسییەکان مانای پراکتیکی ئەوتۆیان نابێت. سیستەمێک کە لە یاساکانیدا دان بەو ئازادییانەدا بنێت، بە دڵنیاییەوە لە سیستەمی دیکتاتۆری باشترە؛ بەڵام لێرەدا باس لە بەراوردکردنی خراپ و خراپتر نییە، بەڵکو لەسەر جیاوازیی نێوان دیکتاتۆرییەتی پرۆلیتاریا و دیکتاتۆری بۆرژوازییە. باسەکە لەسەر لەناوبردنی جەبری ئابوورییە و هەر ئەم بازنەیە کە پەیوەندی نێوان لەناوبردنی چەوسانەوە و کۆیلایەتی کرێ و لەگەڵ ئیمکانی ڕاستەقینەی چێژوەرگرتن لە بەهرەمەند بوونی ئازادییەکان بەڕوونی نیشان دەدات.
بۆیە دەبێ بگوترێ کە بە پێچەوانەی ئەزموونی ئەو سیستەمانەی کە بانگەشەی کۆمۆنیزمیان دەکرد، کۆمۆنیستەکان تەنیا پابەند نین بە ئازادییە بێ مەرجەکانەوە؛ بەڵکو دەیانەوێت هەر جۆرە سنووردارکردنێکی کۆمەڵایەتی-ئابووری کە سیستەمی سەرمایەداری لە ڕێگای ئازادییەکاندا دروستی دەکات، لابەن.

دیکتاتۆرییەتی پرۆلیتاریا و ئازادییە سیاسییەکان

دیکتاتۆرییەتی پرۆلیتاریا بەجۆرێک زانراوە کە هەرکەسێک دژایەتی سیاسەتی فۆرمی حکومەتی سۆسیالیستی بکات، دەبێت دەمی دابخرێت؛ چونکە بەپێی پێناسە کۆنەپەرستانەیە. تەنانەت دەبێت هونەر، مۆسیقا، فیلم، ئەدەب و هتد لە فلتەری تەبایی یان ناتەبایی لەگەڵ سیاسەتە سۆسیالیستییەکانی حکومەت ڕەت بکرێتەوە.
لە ئەزموونی سۆڤیەت لە سەردەمی ستالیندا و بەبڕیاری ئەو بوخارین، کە یەکێک لە ڕابەرە دیارەکانی حزبی بەلشەفی بوو، وەک خائین و سیخوڕ لە سێدارە دراوە. تەنها لەبەر ئەوەی لەگەڵ ستالین ناکۆک بوو سەبارەت بە پرۆسەی پیشەسازیکردنی ڕووسیا. بوخارین پرۆسەیەکی وردە وردەی پیشەسازیکردنی ڕووسیای دەویست و ستالینیش دەیویست کێشەکە چارەسەر بکات بە ناردنی کولاکەکان، وردە بۆرژوازی بۆ سیبیریا و ئەویش هەمان سیاسەتی پەیڕەو کرد. لە ساڵانی ۱۹۳۰-۳۱ نزیکەی دوو ملیۆن کولاک (بورژوازی بچووکی گوندەکان) وەک دوژمنی چینایەتی یەکێتی سۆڤیەت دەربەدەر کران و زیاتر لە نیو ملیۆن کەس بەهۆی نەخۆشی و برسێتی و لەسێدارەدانی بەکۆمەڵ گیانیان لەدەستدا. هەروەها زینۆڤیف و کامێنێف بە هۆکاری هاوشێوە لە سێدارە دران. بەشێکی زۆری کۆمیتەی ناوەندی حیزبی بەلشەفیک لە سەردەمی لینین لە لایەن ستالینەوە لە سێدارەدران و دەربەدەر کران تەنیا لەبەر ئەوەی

بۆچوونە جیاوازەکانیا پێچەوانەی هەڵەی فۆرمی بوو سەبارەت بە جێبەجێکردنی سۆسیالیزم. دیکتاتۆری پرۆلیتاریا بڕیار بوو پشت بە شوراکان ببەستێت و شوراکان بەرپرسەکانی لاببات و دایانبنێت؛ بەڵام لە پراکتیکدا دیکتاتۆریەتی پرۆلیتاریا لە دیکتاتۆریەتی حزبێک و تەنانەت تاکەکیشدا کورتکرایەوە. ئەمەش نەک تەنها لە ڕووسیا بەڵکو لە چین و کوبا و ڤێتنام و وڵاتانی دیکەش کە ئیدیعای سۆسیالیزم دەکەن هەمان شت ڕویدا. کاتێک مارکسیزم بوو بە مەکتەب، دەوڵەتی مارکسیستیش دەبێتە دیکتاتۆریەکی ئایدیۆلۆژی وەک ئاماژە و سەرچاوەو بنەمای هەموو ڕاستییەکان.

نازانین سیاسەتەکانی بوخارین یان زینۆڤیف دەیتوانی چ ئەنجامێکی هەبێت؛ بەڵام لە کۆمەڵگایەکی بۆرژوازی-لیبراڵدا دەیانتوانی کوتلە یان حزبی خۆیان هەبێت. دیکتاتۆری بۆرژوازی دەتوانێت ئەم نەرمی و سازانەی هەبێت؛ بەڵام دیارە لە ڕوانگەی چەپی مەکتەبییەوە، دیکتاتۆری پرۆلیتاریا تەنانەت لە نێوان ڕابەرەکانی کۆمیتەی ناوەندی حزبی دەسەڵاتداریشدا ناتوانێت بەرگەی ئەو جۆرە جیاوازییانە بگرێت.

هیچ کەس کلیلیداری بەتایبەتی دانراوی مارکسیزم و سۆسیالیزمی نییە. دەیان جۆری جیاواز لە مارکسیزم و سۆسیالیزمدا هەیە، بەتایبەتی سەبارەت گرتنە بەری ڕێوشوێنی پێویست بە جێبەجێکردنی سۆسیالیزم، کە بەرهەمەکانی مارکس و ئەدەبیاتی مارکسی کلاسیک زۆریان باس نەکردووە. ئەوانە ئەبێت ئازاد بن و لە کۆمارێکی سۆسیالیستیدا کار بکەن. با بوخارینەکان و زینۆڤیڤەکان چارەسەری خۆیان پێشنیار بکەن. ئەگەر لە شوراکاندا دەنگ بەدەست هێنا، ئەوا سیاسەتەکانیان جێبەجێ دەکرێت. ئەگەر میکانیزمەکی لەو شێوەیە نەبێت، سۆسیالیزم شکست دەهێنێت. دەکرێت وڵاتێک بە پیشەسازی بکرێت؛ بەڵام لە کۆتاییدا تووشی چارەنووسی یەکێتی سۆڤیەت دەبێت و لە باشترین حاڵەتدا ئەزموونی چین دووبارە دەبێتەوە، کە لە ڕووی ئابوورییەوە سیاسەتی فریدمانیستی "کرێکاری هەرزان، کرێکاری بێدەنگ"ی جێبەجێ کرد و لە ڕووی سیاسییەوە کۆمەڵگای زیاترکپ و سەرکوت کرد. ڤێتنامیش بەم شێوەیە دەستی پێکردووە؛ هەمان خەت کە ڕەفسەنجانی ویستی لە ئێرانیش جێبەجێی بکات. هەموو شتێک لەم سیاسەتە دەردەچێت جگە لە بەرهەمهێنان لە خزمەت خۆشگوزەرانی گشتی و جگە لە ئازادی و ئینسانیەت و گەڕاندنەوەی ئیرادە بە ئینسان.

لایەنێکی تر ئەگەری دروستبوون و چالاکی چەند حزبی کۆمۆنیستییە. ئەو پرسیارەی ئەمڕۆ دەبێت وەڵام بدرێتەوە ئەوەیە: ئایا دەکرێت لە کۆمارێکی سۆسیالیستیدا چەند لایەنێک بانگەشەی کۆمۆنیزم بکەن؟ لە سیستەمی سەرمایەداریدا چەند حزبێکی بۆرژوازی هەن. چینی کرێکار

دەتوانێت یان دەبێت تەنها یەک حزبی هەبێت؟ ئایا ناکرێ لێکدانەوەی جیاواز بە سۆسیالیزم و ئەو سیاسەت و ڕێکارانەی کە پێویستن بە جێبەجێکردنی، و ئەحزابی جیاواز لە دەوری هەر بۆچوونێک پێک بێت؟
بەڕای من ئەمە تەنیا لەتوانادایە؛ بەڵکو بەئەگەری زۆرەوە بەو شێوەیە دەبێت. لە ئەزمونی تا ئێستا، لە "سۆسیالیزمە" هەبووەکاندا، تەنیا حزبی دەسەڵاتدار خۆی بە بەرگریکاری سۆسیالیزم زانیوە و حزبەکانی دیکەی سەرکوت کردووە. ئەمەش لەبەر ئەوەیە کە بە گوێرەی مارکسیزمی مەکتەبی هیچ لێکدانەوەیەکی تری سۆسیالیزم و میتۆدی بەدیهێنانی ناتوانێت هیچ ڕەوایی و شەرعیەتێکی هەبێت و هەر بۆیە لێکدانەوە و بۆچوونە جیاوازەکان لە هەڵەی فۆرمی حزبی دەسەڵاتدار بۆرژوازی و دژە سۆسیالیستین و نابێ قبوڵ بکرێن.
ئەم لێکدانەوەیە بە حکوومەتی کرێکاری، شێواندن و هەڵگەڕانەوەی ڕوونی ناوەڕۆک و مانای ڕاستقینەی دیکتاتۆریەتی پرۆلیتاریایە و تەنیا دەتوانێت ببێتە هۆی شکستی سۆسیالیزم.

دەربارەی ئازادی هونەر و ئەدەب

هونەر و ئەدەب بابەتی حزبی نین و دەبێ لە دەوڵەت جیا بن. نەک هەر هونەری، وەک مۆسیقا، نیگارکێشی، ئەدەب، فیلم، شانۆ و هاوشێوەکانی، بەڵکو هەموو چالاکییە دەروونییەکانی مرۆق بە زانست و فەلسەفەشەوە، نابێت بخرێنە ژێرهیچ جۆرە سنووردارکردنێکی حزبی و دەوڵەتی هەبێت. ئەم چالاکییە فیکرییانە ناتوانن و نابێت ملکەچی دەسەڵاتی سیاسی بن. ئەمانە ئەتۆریتەی ئەدەبی و هونەری و زانستی تایبەت بە خۆیان هەیە و دەبێت بە تەواوی ئازاد بن لە بڵاوکردنەوەی بەرهەمەکانیان. ڕەخنە و تەنز و دژایەتیکردنی دەسەڵاتە سیاسییەکان مافێکی بە چەندو چونی خۆیانە. لەوانە مافی ئەوەیان هەیە کە ڕەخنە لە حکومەت و سیاسەتەکانی بگرن و لە کارە هونەری و فیکرییەکانیاندا ئەمە دەربڕن. نابێت هیچ سنوورێک و مەرجێک بۆ چالاکییە فیکرییەکانی هاووڵاتیان هەبێت. بەڵام بەداخەوە حکومەتە تاک حزبییەکان کە بانگەشەی سۆسیالیزم دەکەن، تەواو بە پێچەوانەوە کاریان کردووە. لە ڕوانگەی ئەوانەوە، هونەر و ئەدەب دەبێ خزمەت بە حیزبی دەسەڵاتدار و حکوومەتی سۆسیالیستی بکات.
مامەڵەی سیاسی- ئایدیۆلۆژی بە هونەر و بەرهەمی ئەدەبی و هونەری، تایبەتمەندییەکی چەپی مەکتەبییە جا چ لەدەسەڵاتدابن یا لە ئۆپۆزسیۆندا. لە ڕوانگەی ئەوانەوە هونەرێک کە لەگەڵ سیستەم و بەها ئایدیۆلۆژییەکانیاندا نەگونجێت، بۆرژوازیانە و کۆنەپەرستانە و ڕەتکراوەیە و پێوەرەکانیان بە هەڵسەنگاندنی هونەر و هونەرمەندان بەزۆری کڵێشەی و ڕووکەشن.

ڕەخنەی هونەری و ئەدەبی ڕۆڵێکی گرنگ دەگێڕێت لە بەرەوپێشبردنی بەرهەمە هونەرییەکان لە هەر کۆمەڵگایەکی دیموکراسیدا؛ به ڵام یه که م، ئه مه پرسێکی سیاسی و حکومی نییه و دووهه م، ئازادی هونەر وەک ئازادییه سیاسی و مەدەنییه کانی تر، باێت به ناوه ڕۆکیان و پێشکه وتوویی یان دواکەوتووییە وه ، مەرجدار و سنووردار بکرێت.
مارکسیزمی مەکتەبی باوەڕی بە ئازادی هونەر و دەربڕینی هونەری و ئەدەبی نییە، هەروەها لە ڕەخنەی هونەریشدا پێوەرێکی پێشکەوتنخوازانەی هەیە.
با لێرەدا ئەزموونێک بگێڕمەوە. هەمووساڵێک لە نەورۆز خێزانەکەمان سفرەی حەوتسین ڕادەخەن. بەزۆری کتێبەکەی حافز لە تەنیشت سەبزە وسونبڵ و هتد دادەنێین، دوو ساڵ لەمەوبەر میترای هاوسەرم وێنەی مێزی حەوتسینی لە سۆشیال میدیا بڵاوکردەوە. کۆمێنتی ڕەخنەگرانەی هاوڕێ چەپەکان دەستی پێکرد کە حەوتسین لەگەڵ حافز بوو؟! کەسێک نووسیبووی “ئەم ئازارە لەکوێ دەم دابنێم؟”
دواتر لە سۆشیال میدیا قسەیەکی ئەنگڵزم دۆزیەوە کە ستایشی حافزی دەکرد. ئەنگڵس لە یاداشتێکدا بۆ مارکس لە سەردەمێکدا کە فێری زمانی فارسی بوو، نووسیویەتی “خوێندنەوەی حافزی پیری خەرابات بۆ زمانی ئەسڵی خۆی چێژێکی وەهای هەیە هەر مەپرسە”.
ویستم ئەمە لە وەڵامی هاوڕێکانمدا لە ژێر کۆمێنتەکانیاندا دابنێم؛ بەڵام وازم لێهێنا. لە دڵی خۆمدا گوتم، کەوتووینەتە چ ڕۆژێکەوە کە دەبێ بۆ بەرگریکردن لە حافز قسەی گووتەی ئەتۆریتەکانی مارکسیستی بهێنینەوە؛ دەبێت بۆ کەسانێک کە زمانی دایکیان فارسییە،جوانی و قووڵایی شیعرەکانی حافز بە هێنانەوەی گووتەی ئەنگڵس بسەلمێنین!
هەروەها لە مامەڵەکردنمان لەگەڵ فێردەوسیشدا ئەم هەڵوێستە مەکتەبیە دەبینین. چەپی مەکتەبی شانامە بە تەواوی بەناسیۆنالیستی و کۆنەپەرستانە دەزانێت. شاهنامەش وه ک هەر شیعرێکی داستانی- ئه فسانه یی، چوارچێوەیەکی ناسیۆنالیستی هه یه ، به ڵام له ڕووی ده ڕبڕینی دژایه تیی نێوان چاکه و خراپه ، داستان و سۆز و کاره ساتی مرۆڤه کاندا بەرهەمێکی ده وڵه مه ند و به نرخه . بەرهەمێکی لەم جۆرە، کە هاوشێوەی ئیلیاد و ئۆدیسەی هۆمیرۆس، لەلایەن یونسکۆ و لەسەر ئاستی جیهانیدا وەک بەرهەمێکی بەنرخ لە میراتی کولتووری مرۆڤایەتیدا ناسێنراوە، بەرهەمێک کە لەلایەن زۆرێک لە زانا و ڕەخنەگرانی ئەدەبی بەناوبانگی جیهان، نووسەران و شاعیرانی وەک گۆتە و ڤیکتۆر هوگۆ، هاینریش هاینەی، شاعیری ڕۆمانتیکی ئەڵمانی کە مارکس لایەنگر وهاوڕێی ئەو بوو، شیعرێکی سۆزداری نووسیوە بۆ ستایشی ئەو، هەروەها شارەزایانی هونەری سەر شەقام (پۆپ کلتوری)

بە بنەما و ئیلهامبەخشی چیرۆک و زنجیرە تەلەفزیۆنییەکانی وەک game of thrones و Lord of the rings ، نــاتوانرێت و نــابێت لە ژێــر ناونیشانی ڕووبەڕووبوونەوەی ناسیۆنالیزم ڕەت بکرێتەوە! ئەمە ڕووبەڕووبوونەوەی ناسیۆنالیزم نییە، بەڵکو بەهەردوو دەست پێشکەشکردنی بەرهەمە ئەدەبییە بەنرخەکانی فارسییە بە ناسیۆنالیستەکان.

نموونەی ئەم بەرهەمە بەردەوامانەی لە ئەدەبیاتی جیهانیدا زۆرن کە لە ڕووی فۆرم و شێوازی دەربڕینەوە مامەڵە لەگەڵ ژیانی ئاغا و پاشاکان دەکەن؛ بەڵام ناوەڕۆکیان پرسگەلێکی بنەڕەتی و قووڵن کە لە شێوەی چیرۆکی داستانی-ئەفسانەییدا، لە ڕاستیدا گوزارشت لە هەست و سۆز و هەست و دەروونناسی مرۆڤ، چاکە و ناشیرینی، چاکە و خراپە، سەربەرزی و ئیرەیی، خۆشەویستی و ڕق، بوێری و خۆنەویستی، بەها کۆمەڵایەتییەکان، یاسا و ڕێساکان و هتد.

نموونەیەکی دیار شکسپیرە. چیرۆکی هەموو شانۆنامەکانی شکسپیر باس لە پاشا و ئاغاکان دەکات و لە کۆشک و دەربـاردا ڕوودەدات. لە ئۆتێلۆ و مەلیک لیرەوە تا ڕیچاردی سێیەم و ماکبێس و هاملێت (کە مارکس تەقریبەن ئەوانەی لەبەر بوو) و هتد. لێرەشدا بابەت و شێوەی دەربڕین دەربار و پاشاکانن؛ بەڵام نابێت ناوەڕۆک و ناواخن لەگەڵ فۆرمەکەدا تێکەڵ بکرێت.

مارکس سەرسامە بە شکسپیر و چەندین جار لە نووسینەکانیدا بە ستایش و سەرسامییەوە باسی شکسپیری کردووە وەک گەورەترین شاعیری گواستنەوە بە جیهانی بۆرژوازی. هەروەها داستانە ئەفسانەییەکانی وەک ئیلیادە و ئۆدیسە بە ئەدەبیاتێکی بەنرخ دەزانێت و لە نووسینەکانیدا ئاماژە بەو بەرهەمانە و کارەکتەرەکانیان دەکات.

هەرچەندە ئەم بەرهەمانە دەربڕین و ڕەنگدانەوەی بارودۆخی کۆمەڵایەتی و مێژوویی سەردەمی خۆیانن؛ گرنگییان لە سەردەمی خۆیان زیاترە. مارکس لەبارەی بەهای ئەدەبیاتی کلاسیکی یۆنانی لە نامەیەکدا بە لاسال دەنووسێت: “سەختی شاراوە لە تێگەیشتن لە هونەری یۆنانی لەوەدایە کە بۆچی سەرەڕای نزمی ئاستی گەشەسەندنی کۆمەڵگا، هونەر هێشتا چێژێکی جوانناسی لە ئێمەدا دروست دەکات و وەک نموونەیەکی بەرزی هونەر دەمێنێتەوە”. بە بڕوای من ئەم قسەیە بۆ ئەدەبیاتی کلاسیکی فارسیش وەک شانامە و بەرهەمەکانی حافز و مەولەوی و سەعدی و خەیامیش بە تەواوی ڕاستە.

لێم ببورن کە جارێکی تر چوومە لای ئۆتۆریتەکانی مارکسیزم بۆ ڕوونکردنەوەی ئاشکراکان. بە پەیڕەوانی مەکتەبە ئایدۆلۆژییەکان، تەنانەت بێنی خۆشی گوێی سوریش دەبێ بگەڕێیتەوە بۆ ئەو ڕابەرو سەرچاوەی کەباوەڕیان پێیەتی تا بەیان بسەلمێنیت!

لە مامڵەکردنی چەپی مەکتەبی لەگەڵ چەمکی هونەر و ئەدەبدا، دەتوانرێت شوێنەواری ئەخلاقی ئایینی و نەریتییش ببینریت. لە زیندانی سەردەمی شادا، بەشێک لە چەپەکان گۆرانی ماچم بکە (مرا ببوس) یان وەک ئەوەی ئەو گۆرانیبێژە ئەم گۆرانییەی بە خوشکەکەی خۆی گوتبێتەوە، ڕوون دەکردەوە! بەخەیاڵی خۆیان دەیانویست ڕێگری لە لادانی ئەخلاقی گەنجەکان بکەن! لە ڕوانگەی هەمان ئەم چەپەوە، هیپیزم کە بزووتنەوەیەکی کۆمەڵایەتی پێشکەوتنخوازی دژایەتی جەنگی ڤیتنام بوو، هەروەها ئەو مۆسیقا ناڕەزایەتییەی کە لەم بزووتنەوەیە سەریهەڵدابوو، وەک مۆسیقای بیتڵز، جۆن لێنۆن، بۆب دیلان و جۆن بایز، مۆسیقا و بزوتنەوەی لاوانی بەخەم و "بەرەڵا" دادەنران و بە بەرژوازی و وردە بەرژوازی و کۆنەپەرست دادەنران.
لەم ساڵانەی دواییدا، ئەمە شاهیدی هەمان هەڵوێستی دواکەوتوانە بووین بەرامبەر بەو ناڕەزایەتی خۆڕوتکردنەوەی کە لەلایەن گروپێکی پێشکەوتنخوازی فێمێن ئەنجام دەدرا، و یان سەماکردن و خۆشی پەلکەزێڕینەکان لە ڕێپێوانەکانی پراید لە وڵاتانی ڕۆژئاوا. ئەم حوکمە دواکەوتووانە دەرئەنجامی ڕوانگەیەکی ئایدیۆلۆژیی کۆنەپەرستانەیە،ئاکامی جۆرێک مامەڵەی ئایدیۆلۆژی کڵێشەیی، ڕووکەش، نیمچە ئایینی، نیمچە تەقلیدییە بە چەمکی هونەر و دەربڕینی هونەری لە ناڕەزایەتییەکاندا.
هەر ئەم بۆچوونە بوو کە بووە هۆی قەدەغەکردنی کتێبەکانی دەستۆیفسکی لە سەردەمی ستالیندا. تا سەردەمی خرۆشۆف، دەستۆیفسکی، یەکێک لە زە بەلاحەکانی ئەدەبی جیهانی کە بەرهەمەکانی وەک تاوان و سزا، کە بەشێک بوون لە دەقەکانی سەرچاوەی بەش لە بواری دەروونناسیە، لە ڕووسیا قەدەغە کرا! شۆڕشی ڕۆشنبیری لە چین نموونەیەکی دیکەی بەمەکتەبی کردنی هونەر و ئەدەب لەلایەن حزبەکەوە کە بانگەشەی مارکسیزم دەکات.
به داخه وه ئه م جۆره داوەریکردنە مەکتەبیانەی بەرهەمه هونەری و ئەدەبییه کان به شێوه یه کی سەره کی به هۆی ئه زموونی چین و ئه زموونی شکستخواردووی ڕووسیا و بلۆکی ڕۆژهه ڵاتەوە،لەبیروڕای گشتی جیهانیدا دەگه ڕێننەوه بۆ مارکسیزم ئەم وێنەیە دەبێت بشکێنرێت. دەبێت بە دونیا نیشان بدرێت، یەکەم، مارکسیستەکان چ لە ئەپۆزسیۆن و چ بە تایبەتی لە حکومەتدا، پابەندن بە ئازادی بێ کەت و مەرجی هونەر و ئەدەبەوە، بەبێ لەبەرچاوگرتنی ئەوەی پێشکەوتنخوازن یان کۆنەپەرستانە، دووهەم: بە گونجانی خۆیان لەگەڵ بیروباوەڕ و مەکتەبەکانی خۆیاندا، بڕیار لەسەر کارە هونەری و ئەدەبییەکان نادەن. هونەر، وەک زانست و فەلسەفە، دەبێ لەسەر شایستەیی خۆی و سەربەخۆ لە بیروباوەڕی ڕەخنەگران هەڵسەنگێندرێت و داوەری و

بڕیاری لەسەربدرێت.

ئەگەرەکانی پاش ڕووخانی کۆماری ئیسلامی و لە ئەستۆگرتنی سەرکەوتنی سۆسیالیزم

با بە دیاریکراوی باس لە مانای کردەیی ئەو خاڵانەی سەرەوە بکەین لە هەلومەرجی دوای ڕووخانی کۆماری ئیسلامی، جائەگەر حزبی ئێمە لە دەسەڵاتی نوێدا ئامادەیی هەبێت یان نا نەیبێت.

پێش هەموو شتێک، شتی سەرەکی کە دەبێت هەمیشە لەبەرچاو بگیرێت ئەوەیە کە دوای ڕووخانی کۆماری ئیسلامی، تەنانەت ئەگەر هەموو دەسەڵات لە دەستی کۆمۆنیستەکاندا بێت (بە هەمان شێوەی شورایی)، ململانێی چینایەتی کۆتایی نایەت. لە کۆتاییدا ئەم خەباتە هەمووی دەگەڕێتەوە بۆ، یەکەم، حکومەتی سۆسیالیستی تا چەند سەرکەوتوو بووە لە جێبەجێکردنی ئامانجە ئینسانییەکانیدا وەک ئەوەی کە لە بەرنامەی دنیایەکی باشتردا هاتووە، دووەم، تا چەند لەباس و مشتومڕو گفتووگۆو و بۆچونەکانیدا لە ناو شوراکاندا توانیویەتی ڕەوایەتی خۆی بسەلمێنێت و شوراکان وجەماوەری خەڵک لەگەڵ خۆیدا هاوڕا بکات.

ئەگەر ئێمە لە دەسەڵاتدا نەبین، بەردەوام دەبین لە تێکۆشان بۆ گەیشتن بە ئامانجەکانی شۆڕش. ڕووخانی کۆماری ئیسلامی لەگەڵ شۆڕشدا ڕووی داوە و هەر حکومەتێک بێتە سەر دەسەڵات ناتوانێت بە ئاسانی دیکتاتۆریەت و سەرکوت ڕێکبخات. هاوسەنگی هێز لە دوای شۆڕش ڕێگە بەم شتە نادات. لەم جۆرە هەلومەرجەدا هەوڵ دەدەین سەرەتا بە درێژەدان بە خەباتی خەڵک و بە کۆکردنەوەی کۆمەڵگا لە دەوری داخوازی و سیاسەتەکانی خۆمان، حکومەتی نوێ ناچار بکەین ملکەچی داخوازییەکانی شۆڕش بێت و دووهەمیش بۆ ئەوەی جارێکی دیکە مەودای دیکتاتۆریەت و سەرکوت فراوان نەکاتەوە. هەوڵ دەدەین زۆرترین شورا و ڕێکخراوی هاوشێوەی شورا لە کۆمەڵگادا دروست بکەین و داوای بەشداری لە حکومەت و ئیدارەی کۆمەڵگادا دەکەین. بە بۆچوونی ئێمە تا دەسەڵات لە دەستی ئەو کەسانەدا نەبێت کە لە ڕێکخراوەکانی هاوشێوەی شوراکاندا ڕێکخراون، هەر حکومەتێک بێتە سەر دەسەڵات کاتی دەبێت و دەبێت بخرێتەلاوە. ئەمە دەبێتە پرسی سەرەکی خەباتی چینایەتی لە دۆخێکدا کە کۆماری ئیسلامی کەوتبێتە خوارەوە؛ بەڵام حکومەتێک کە نوێنەری ڕاستەقینەی شۆڕش و ئامانجە شۆڕشگێڕییەکانی جەماوەر بکات هەشتا دروست نەبووە.

ئەگەرێکی تر ئەوەیە کە پارتی ئێمە لە دەسەڵاتدا بێت (واتە حیزب دەستی باڵای لە شوراکاندا هەیە) یان پشکی لە دەسەڵاتدا هەیە. لەم حاڵەتەدا خەباتی چینایەتی هەر بەردەوام دەبێت و بۆرژوازی هەوڵ

دەدات وەک ئۆپۆزسیۆن لە بەرانبەر سیاسەت و هەنگاوەکردەییە سۆسیالیستییەکاندا بوەستێت. دەوڵەتی سۆسیالیستی دەبێت بەباس و پۆلمیک و مشتومڕی سیاسی و تیۆری ڕووبەڕوویان ببێتەوە، نەک لەگەڵ سەرکوتکردن و قەدەغەکردن و بەرتەسککردنەوەی مافی ڕادەربڕین و حزبایەتی. ڕوونە کە ئێمە وەک دەوڵەت ئیمکانات و سەکۆی زۆرمان دەبێت بۆ مشتومڕ و گفتوگۆ و هاندان و بەرەوپێشبردنی بۆچوون و بەرنامەی ئامانجەکانمان لە کۆمەڵگادا. هەروەها ئێمە لە وەسیلەی دەوڵەت بۆ بەرەوپێشبردنی ئامانجەکانی چینی کرێکار لە خەباتی چینایەتیدا کەڵک وەردەگرین، واتە بە دەرکردنی یاسای پێشکەوتنخوازانە و مرۆڤدۆستانە، بە کردنی بڕگەکانی بەرنامەی دنیایەکی باشتر بە یاسا، و بە جێبەجێکردنی بەردەوامی ئەو یاسایانە، دژی ئەو هێزانەی دژایەتی سیستەمی سۆسیالیستی دەکەن، دەوەستینەوە. بۆرژوازی لە دەسەڵاتدا بە یاسا و دەسەڵاتی دادوەری و جێبەجێکردن و تەواوی ئامێرە دەوڵەتییەکەی بەرگری لە بەرژەوەندییەکانی خۆی دەکات و پرۆلیتاریاش لەهەمان وەسیلە بە ئاراستەی بەرژەوەندی و ئامانجە چینایەتییەکانیدا کەڵک وەردەگرێت، کە لە ڕاستیدا خزمەت بە بەرژەوەندی زۆرینەی ڕەهای کۆمەڵگا دەکات، بەو جیاوازییەی کە بە پێچەوانەی بۆرژوازییەوە هیچ سنووردارکردنێک بەسەر نەیارەکانیدا ناسەپێنێت.

گەرەنتیکردن و دابینکردنی ئازادییە بێ کەت و مەرجەکان، ڕێگەدان بە نەیارەکانمان بۆ ئەوەی ئازادانە کاربکەن و قسەی خۆیان بکەن، نەک هەر ڕێگری لە پرۆسەی بەدیهێنانی ئامانجە سۆسیالیستییەکانمان ناکات؛ بە پێچەوانەوە ئاسانکاری و خێراتری دەکات. ئەمە تاکە ڕێگایە. گرنگترین گەرەنتی ئەوەی کە لەدوای دامەزراندنی کۆماری سۆسیالیستی هێرشمان نەکرێتە سەر ئەوەیە کە ئێمە دەرگای کۆمەڵگا بکەینەوە، میدیا جیهانییەکان دەتوانن بێنە ئێران و هەر کەسیان بووێت چاوپێکەوتن لەگەڵ سازبکەن، کۆماری سۆسیالیستی کۆمەڵگەیەکی کراوە و شەفافە. سیستەمێک کە هەر لە سەرەتاوە سزای لەسێدارەدانی قەدەغە کردووە، پێشکەوتنخوازترین و ئینسانیترین پێوەرەکانی کردۆتە یاسا، سیکۆلارترین کۆمەڵگای جیهانە، چاودێری تەندروستی و پەروەردە و گواستنەوەی شارەکانی کردۆتە بێبەرامبەر و هتد و هتد، هێرشکردنە سەر کۆمەڵگەیەکی لەو جۆرە، چ لە دەرەوە بێت یان لە ناوەوە، کارێکی ئاسان نییە. ئەمە خەڵکی شەریف و ئازادیخواز و هەموو هێزە پێشکەوتنخوازەکانی جیهان لەگەڵمان دەبێت.

ئێمە کۆمەڵگایەکی کراوە و شەفافمان دەوێت و تا زیاتر ئەمە بێت، ئەگەری بەدیهێنانی سیاسەتی سۆسیالیستی زیاتر دەبێت. ڕێک بەپێچەوانەی ئەو وێنەیەی کە چەپی مەکتەبی هەیەتی لە دیکتاتۆرییەتی

پرۆلیتاریا.

پێویستە هێزە ئۆپۆزسیۆنەکان بتوانن گاڵتە بە حکومەت و بەرپرسانی حکومەتی سۆسیالیستی بکەن و نمایش بکەن و لە سۆشیال میدیا گاڵتەیان پێ بکەن و هتد.. لە ئینگلتەرا و فەڕەنسا و ئەمریکا بەم شێوەیەیە. لە کۆمارێکی سۆسیالیستیدا دەبێ بە پلەی یەکەم بەم شێوەیە بێت. هیچ چەپێکی مەکتەبی بەرگەی ئەمە ناگرێت. بەڵام ئەمە تاکە ڕێگایە بۆ سەرکەوتنی کۆتایی و دامەزراندنی سۆسیالیزم.

بۆیە ئەگەر کەسێک پرسیاری ئەوە بکات کە ئینسان چۆن بە دامەزراندنی ئازادییە بێ کۆت و مەرجەکان دەتوانێت بەرگری لە سیاسەتە سۆسیالیستییەکان بکات، وەڵامەکەی ئەوەیە کە بە بەکارهێنانی ئازادییە بێ کۆت و مەرجەکان! بە سازکردنی کەشێکی گفتوگۆ و ئاڵوگۆڕی بیروڕا و مشتومڕ و مشتومڕی ئازاد. ئازادی سوودی بۆ ئەو کەسە هەیە کە گوزارشت لە ڕاستییەکان دەکات. با هەمووان قسەی خۆیان هەبێت. ئەمە لە حکومەتداین وئیمکاناتی زۆرمان هەیە و ئەو ئیمکاناتە لە خزمەت بڵاوکردنەوەی تێڕوانینی ئازادیخوازانە و مرۆڤدۆستانە و لە ڕەخنەگرتن لە بۆچوونە کۆنەپەرستانەکاندا بەکاردەهێنین. ئەمە هەمیشە گوتوومانە هەڵوێستی ئێمە لە سەر ئازادییەکان بێدەنگکردنی ئەوانی دیکە نییە. بەڵکو تەنها دەمانەوێت ئێمەی کۆمۆنیست بتوانین قسەی خۆمان بکەین. ئەوانی تر کە بە درێژایی مێژوو قسەی خۆیان کردووە. ئایین و ناسیۆنالیزم و تابۆ و داکۆکیکارانی پیرۆزی قەومی و نەژادی و جێندەری قەت سنووریان نەبووە. هەمیشە سۆسیالیست و کۆمۆنیست و ئاتەئیست و ڕەخنەگری پیرۆزی و تابۆی ئایینی-نەتەوەیی-میللی بووە کە زمانیان بڕیوون. بەڵام ئێمە نامانەوێت بە هەمان شێوە مامەڵە لەگەڵ نەیارەکانمان بکەین، بەڵکو دەمانەوێت کۆمۆنیست و هێزە پێشکەوتنخوازەکان بتوانن قسەی خۆیان بکەن. دیکتاتۆری پرۆلیتاریا ئازادی کەس سنووردار ناکات؛ بەڵکو گەرەنتی ئازادی کۆمۆنیست و بێدینەکان و تابۆ شکێنەکان و ڕەخنەگرانی پیرۆزییە ڕەگەزی و نەتەوەیی و ئایینییەکان دەکات کە بە درێژایی مێژوو هەمیشە زمانیان بڕاوە. بە واتایەکی تر بەرگریکردنمان لە ئازادییەکان ئیجابییە نەک نەرێنی. وەک چۆن خەڵکی ئایینی ئەمڕۆ لە مزگەوت و کڵێسا و کەنیسە و... خورافاتەکانیان لە کۆمەڵگادا بڵاودەکەنەوە، ئێمەش لە سیستەمی سۆسیالیستیدا ڕاستییەکان دەبەینە ناو کۆمەڵگا. وەک چۆن ئەمڕۆ ڕادیۆ و تەلەفزیۆن و میدیا و ڕۆژنامە سەرەکییەکان باس لە سوودەکانی سەرمایەداری دەکەن، ئێمەش باسی سوودەکانی سۆسیالیزمیش دەکەین. ئێمە دەمانەوێت دەمی خۆمان بکەینەوە، نامانەوێت دەمی ئەوانی تر دابخەین. ئەگەر هەمووان بتوانن قسە

بکەن، قسەکانمان باشتر دەڕوات. تەنیا بەم شێوەیە دەتوانین هەژموون بەدەست بهێنین. بەم شێوەیە دەتوانین دیوارێکی بەرگری دروست بکەین کە هیچ کۆنەپەرستێک نەتوانێت هێرش بکاتە سەرتان. بە بەرگریکردن لە ئینسان و ئینسانیەت لە فیکر و کرداردا، جیهان لە بەرگریکردنماندا کەدەکەینەوە. ئەمە باشترین ڕێگایە بە بەرگریکردن لە سۆسیالیزم.

سەبارەت بە ڕێکخستنی ئابووری سۆسیالیستیش پێویستە ئاورێکیش لەم خاڵانە بدرێتەوە: ١.

خاڵی یەکەم ئەوەیە کە وەرگرتنی دەسەڵاتی سیاسی لە بۆرژوازی بە شۆڕش و ڕاپەڕین ڕوودەدات؛ بەڵام لەسەندنەوەی ئابووری لە چینی سەرمایەدار بە یەکجار ڕوونادات؛ بەڵکو پرۆسەیەکە. سەقامگیری ئابووری سۆسیالیستی پرۆسەیەکی هەنگاو بە هەنگاوە. پێویستە وردە وردە کەرتەکانی بەرهەمهێنان لە ژێر کۆنترۆڵی سەرمایە دوور بخرێنەوە. کەرتەکانی وەک چاودێری تەندروستی، پەروەردە، گواستنەوەی شارەکان، تەنانەت خانووبەرە و هتد.. کۆنتڕۆڵکردن و بەڕێوەبردنی ئەو کەرتانە لەلایەن شوراکانەوە دەستیان بەسەردا دەگیرێت.

خاڵێکی دیکەی گرنگ ئەوەیە کە پڕۆسەی دەستکۆتاکردنی تەواوی چینی سەرمایەداری لە ئێراندا دوای کۆماری ئیسلامی خێراتر دەبێت. ڕۆڵی باڵادەستی حکومەت و باندە مافیایە دەسەڵاتدارەکان وا دەکات کە دەستکۆتاکردنی ئابووری چینی سەرمایەداری ڕووبەڕووی ڕەزامەندی گشتی جەماوەر ببێتەوە و زۆر ئاسان تری دەکات.

هەر ڕووخانی کۆماری ئیسلامی بە مانای بڕینی دەستی سەرمایەدارە گەورەکانی حکوومەت (لە خانەی ڕێبەری ئینقلابی ئیسلامیی ئێرانەوە تا فەرماندەکانی سپای پاسداران و بەسیج و تا یەکەتی بەرەی ماڵی بەگەردی قودس(کارتل آستان رضوی)ە و بارەگای جەبەجەکاری فەرمانی ئیمام و دامەزراوەی ستەملێکراوان و هتد) بەسەر زۆرینەی ئابووریدا دەبێت. ئەرکێکی سەرەکی کۆمۆنیستەکان لە سبەینەی دوای ڕووخانی کۆماری ئیسلامیدا بریتییە لە ڕێگریکردن لە سپاردنی خاوەندارێتی ئەم بەشە کە زیاتر لە سەدا ٨٠ی ناوەندەکانی بەرهەمهێنان و خزمەتگوزاری و سەرچاوەکانی بەرهەمهێنانی سامانی وەک کانزا و دارستان و ئاو و زەوی لەخۆدەگرێت بە کەرتی تایبەت و گشتی. نابێت ڕێگە بدەین سەرمایەدارە بەینباخ لەمل و سکۆلارەکان جێگەی ئایەتوڵڵا ملیاردێرەکان بگرنەوە. لەگەڵ ڕووخانی کۆماری ئیسلامیدا، هەوڵەکان بە پێکهێنان و فراوانکردنی شورا و ڕێکخراوە جەماوەرییەکانی چەشنی شورا و بەڕێوەبردنی ئابووری لە ڕێگەی ئەم

دامەزراوانەوە دەبێتە بوارێکی سەرەکی و گرنگ بۆ درێژەدان بە خەباتی ئێمە وەک کۆمۆنیستەکان، لە ناو دەوڵەتدا یان لە دەرەوەی دەوڵەت، بە کۆتاییهێنان بە کۆیلایەتی کرێ.
ئەم شەڕە چارەنوس سازە تەنیا کاتێک دەتوانرێت سەربکەوێت کە کۆمەڵگا لە گەورەترین ئازادییە سیاسی و مەدەنییەکانی بەهرمەند بێت.

پەیوەندی نێوخۆییی حزبەکان

کەتا خاڵیش ڕەنگدانەوەی ئەم ڕوتەکردن و تێگەیشتنە لە مارکسیزمە لە ڕێکخستن و بناغەی تەشکیلاتییەکانی حیزبدا. بەزۆری، ناوەندگەرایی دیموکراسی بە بنەمای ڕێکخستنی حزبەکۆمۆنیستەکان دەزانن. واتە هەرەمێک لە گوێڕایەڵی لە سەرەوە بۆ خوارەوە کاتێک سەرەوە بە شێوەیەکی دیموکراسی هەڵدەبژێردرێت. هەڵبژاردنی ڕابەری و ئۆرگانەکانی حزب پرەنسیپی دروستە؛ بەڵام لەبری گوێڕایەڵی، پێویستە ڕازیکردن دابنرێت. لە حیزبی کۆمۆنیستیدا بنەمای شوێنکەوتنی ڕابەرایەتی حیزب، ڕازیکردنی ئەندام و کادرەکانە. حیزب ڕێکخستنی ئەو کەسانەیە کە خۆبەخشانە کار دەکەن و چەسپی ناوخۆیی حیزبیش هاوڕایی و هاو باوەڕییە.
هەروەها بنەمای قبوڵکردنی ئەرکێک لە حزبێکی کۆمۆنیستیدا، ڕازیکردن و قەناعەت پێکردنە.هەرئەوەندە بەسە کە هەر ئەندامێک هێڵی حزبی قبوڵ بکات و بە ئیرادە و دەستپێشخەری خۆی و لەو مەیدانەدا کار بکات کە خۆی دەیەوێت. ئەو ئەندامانەی کە لەگەڵ هەندێک لایەنی سیاسەتی حیزبدا ناکۆکن، مافی ئەوەیان هەیە بەشداری چالاکییەکانی بەرەوپێشبردنی ئەو سیاسەتانە نەکەن.
ڕوونە کە لە ڕووی تیۆری و جیهانبینییەوە بنەمای حیزبی کۆمۆنیست مارکسیزمە. ئەو مارکسیزمە زیندوو و دینامیکییەی کە لە سەرەوە ڕوونم کردەوە. بەڵام باوەڕبوون بە مارکسیزم نابێت پیش مەرجی بێت بۆ ئەندامبوون لە حزبێکی کۆمۆنیستیدا. وەک یاسایەک، زۆربەی ئەوانەی دەچنە ناو حزبە کۆمۆنیستەکانەوە، خۆیان بە مارکسیست دەزانن (جا بە هەر ڕوونکردنەوەیەک کە هەیانەبێی)؛ بەڵام ئەندامەتی دەبێت لەسەر بنەمای قبوڵکردن و خواستی بەرەنگاربوونەوەی هەریەکێک لەو نەهامەتی و هەڵاواردنانە بێت کە سیستەمی سەرمایەداری دروستی کردووە. بۆ نموونه له حیزبی ئێمه دا هەر کەسێک له گه ڵ هه موو گۆشه یه کی بەرنامه ی حیزب و دنیایەکی باشتر و خه باتی هەر یه ک له بەگه کانی هاوڕا بێت دەتوانێ ئه ندامی حیزبی ئێمە بێت. بۆ ئێمە پراکتیک و خەباتی تاکەکان یەکلاکەرەوەیە نەک بیروباوەڕەکانیان. بەتایبەت ئەوانەی لە ئێستادا

لە مەیدانێکدا کار دەکەن و خەبات دەکەن لە دژی ئەو هەڵاواردن و نەهامەتیانەی بە هۆی سیستەمی سەرمایەدارییەوە دروست بووە، کاندیدی باشترن بۆ ئەندامبوون لە ناو حیزبدا. پێوەری سەرەکی ئەمە پراکتیکی شۆڕشگێڕانەیە بەرامبەر بە نەهامەتیەکانی سیستەمی سەرمایەداری، جا بە نزیکایەتی و ئەندامەتی لە حیزبدا بێت، یان لە خودی حیزب و لە خەباتی ڕێکخراوی حیزبیدا.
لایەنە زانستییەکان بە پێچەوانەوە ڕێککەوتنی ئایدیۆلۆژی دەکەنە پرەنسیپ. تەنانەت ناوی ئەم حزبانە، وەک ترۆتسکیست، ماوییست، مارکسیستی-لینینیست و هاوشێوەکانی، باوەڕی تیۆری دەکاتە مەرجی پێشوەختە بۆ ئەندامەتی. ئەگەر کەسێک نەک تەنها دژایەتی مارکسیزم بە گشتی، بەڵکو تەنانەت لەگەڵ لێکدانەوەی تایبەتی مارکسیزم لەلایەن ئەم جۆرە حیزبانەوە دژایەتی بکات، ئەوا هیچ جێگایەکیان لەو حیزبانەدا نییە. بە پێناسە تەنیا ترۆتسکییەکان دەتوانن ببنە ئەندامی حزبە ترۆتسکیستەکان و ماوییەکان دەتوانن ببنە ئەندامی حزبە ماوییەکان و هتد.
خاڵێکی تر ئەوەیە کە لە پەیوەندی نێوان حیزبە مەکتەبییەکاندا، ئەو بیرۆکەیە هەیە کە ڕابەرایەتی حیزب هەموو شتێکزانە؛ لە هەموو کەسێک باشتر هەموو شتێک دەزانێت و لە هەموو کەسێک باشتر دەزانێت چۆن لە هەموو بوار و دۆخێکدا مامەڵە بکات. ئەم بیرۆکەیە ڕاست نییە. هەموو کەسێک هەموو شتێک دەکات. وەک نموونەیەکی دیاریکراو، لە حیزبەکەماندا ئەندام و کادیر هەن کە دەتوانن زۆر باشتر لە ڕابەرایەتی حزب کاری ڕێکخستن ئەنجام بدەن، کە دەتوانن پارە کۆبکەنەوە، کە دەتوانن کەمپین بەڕێوەبخەن، هەروەها دەبێت ڕابەرایەتی کاری خەتدان بە حزب و پاراستنی یەکگرتوویی تیۆری و سیاسی حزب باشتر لەوانی دیکە ئەنجام بدات کە بە ڕابەرایەتی هەڵبژێردراون.
لەم لایەنەوە پرەنسیپێکی گرنگی ڕابەرایەتی حیزب ئەوەیە کە خۆت لە هەموو بوارەکاندا بە باڵاتر و بەتواناتر لە هەمووان نەزانێت، بەڵکو دانان بە تواناکانی ئەندامان و ڕەچاوکردنیان لە ڕێکخستنی چالاکیی و پراکتیکەکانی حیزب لە بوارە جیاجیاکاندا.
حیزب واتە کۆمەڵەی تواناکانمان و چالاکییە هاوبەشەکانمان بە هەماهەنگی لەگەڵ یەکتر. ئەوەی ئەندامان بەیەکەوە دەبەستێتەوە، سیاسەت و کۆدەنگی سیاسییە. لەوانەیە ئەندامەکان لێرە و لەوێ بومەلێڵییەکیان لەگەڵ یەکدا هەبێت. پێویستە هەوڵبدەین تا ئەو جێگایەی کە دەتوانین هەماهەنگییەکە هەرچی زیاترو زیاتر لێک نزیکتر بکەینەوە؛ بەڵام هەموویان ئەندامی یەک ئۆرکێستران. بۆ نموونە حیزبی ئێمە کۆمەڵێک پڕۆژە و هەڵمەت و چالاکی بەرفراوانە لە ناوخۆ

و دەرەوەی وڵات و دەتوانین بڵێین کە پێکهاتەکەی زیاتر هەماهەنگی و شەبەکەییە نەک هەرەمی و زنجیرەی پلەبەندکراو. ئێمە بە کردەوە بەم شێوەیە کار دەکەین؛ بەڵام هێشتا وەک تیۆری ڕێکخستنی حزبی وردبینی و کۆ نەکردووەتەوە. بە بۆچوونی من تیۆری ڕێکخستنی حیزب لەگەڵ پێشهاتە کۆمەڵایەتی و تەکنۆلۆژییەکانی چەند دەیەی ڕابردوودا بگونجێندرێت. ئەمڕۆ شاهیدی ئەم جۆرە ڕێکخستنی تۆڕەکانی-هاوئاهەنگی لە کۆمەڵگادا لە ڕێکخراوەکانی چالاکانی کرێکاری، خوێندکار، ژنان، چالاکوانان و هتد.. بەتایبەت لە سەردەمی شۆڕش و بزووتنەوەی ژن ژیان ئازادیدا، زۆرێک لە ڕێکخراو و شورا و ئەنجومەن و دەزگا و گروپی خەباتکاری ناڕەزایەتی لە ناوخۆ و دەرەوەی وڵات دروست بوون کە لە بنەڕەتدا وەک تۆڕێک کاردەکەن. لە ڕووی بابەتیانە و تەکنیکییەوە ئینتەرنێت و سۆشیال میدیا وایکردووە کە ڕێکخستنی تۆڕەکان بتوانرێت و ڕێکخستنی حزبی کۆمۆنیستیش دەتوانێت و پێویستە لەسەر ئەم بناغەیە بنیات بنرێت.

خاڵی دواتر، کرانەوە و شەفافیەتی پەیوەندی و گفتوگۆی نێو حزبەکانە. پێویستە کۆمەڵگا ئاگادار بکرێتەوە لە چۆنیەتی هەڵبژاردنی کۆمیتە و بەرپرسانی حزبی و گفتوگۆ و پرۆتۆکۆڵی کۆبوونەوەکانیان و چۆنیەتی بڕیاردان و کارکردنیان. پێویستە خەڵک بتوانن لە کۆنگرە و پلینۆم و سیمینارەکانی حزبدا بەشداری بکەن و ڤیدیۆی ئەو کۆبوونەوانەش ل□ بەردەستی کۆمەڵگادا بێت. کۆمۆنیستەکان گفتوگۆی سیاسی “ناوخۆیی”یان نییە. هەروەها پێویستە ئەندامانی حیزب لە کۆمەڵگادا بە دیدگا و بۆچوون و هەڵوێستەکانیان لەسەر ئەو پرسانەی کە لە حیزبدا باس دەکرێن بناسرێن و بناسرێن. ئەم کراوەیی و شەفافیەتەش باشترین نیشان□ری کراوەیی و ئازادی سیستەمی سۆسیالیستییە کە کۆمۆنیستەکان دەیانەوێت. حیزبێک کە خەبات بۆ کۆمەڵگایەکی کراوە و ئازاد و ئینسانی بکات، حیزبێک کە خوازیاری بەشداری هەموو خەڵکە لە کاروباری حکومەتدا و دژایەتی دیپلۆماسی نهێنی و ڕێککەوتنی پشت پەردە بکات، ناتوانێت لە ئۆپۆزسیۆندا حزبێکی نهێنی و دەرگاداخراو و هەرلەخۆیدا بێت. هەروەها سۆشیال میدیا لە جێبەجێکردنی سیاسەتی دەرگای کراوەدا چەندین ئاسانکاری و دەرفەتی ڕەخساندووە. پێویستە بە پشت بەستن بەم تەکنەلۆجیایە هەرچی زیاتر حزب بخەینە بەردەستی کۆمەڵگەوە.

خاڵێکی تر شێوازی مامەڵەکردنە لەگەڵ چالاکوانان و هەڵسوڕاوەکانە لە ناو حیزب و لە کۆمەڵگادا. لە مامەڵەکردن لەگەڵ چالاکوانانی ناحیزبی لە بوارە جیاجیاکانی خەباتدا،ئەبێت پراکتیک و کردارە خەباتکارانەکانیان بکەینە پێوەر. لە ڕووی بابەتییەوە ڕۆڵی تاکەکان لە خەباتی چینایەتیدا بە ئەدای ئەوان دیاری دەکرێت نەک

بەچوون و بیروباوەڕەکانیان؛ بۆیە لە هەڵسەنگاندنی چالاکوانان و دامەزراندنی پەیوەندی لەگەڵیان و هاوکاریکردن و یاوەریکردنیان لە خەباتەکاندا، پرەنسیپەکە پراکتیکی تاکەکان بێت.
لە مامەڵەکردن لەگەڵ ئەندامانی حیزبیشدا هەمان پرەنسیپ پەیڕەو بکرێت. پێوەرەکە دەبێت پراکتیکی ئەندامان بێت. حیزبێکی کۆمەڵایەتی بە پشتبەستن بە پێگەی خۆیان لە خەباتی کۆمەڵایەتیدا، ئەندامانی خۆی وەک چالاکوان لە مەیدانێکی خەباتی کۆمەڵایەتیدا دەبینێت و حوکمیان لەسەر دەدات. جا لە پێش گۆڕەپانەکەوە بن یان لە پشت گۆڕەپانەکەوە بن.
و لە کۆتاییدا لە ئاستێکی بنەڕەتیدا پێویستە جەخت لەوە بکرێتەوە کە کۆمۆنیزم بزووتنەوەیەکی کۆمەڵایەتییە، بزووتنەوەیەکی کۆمەڵایەتی چینی کرێکارە بۆ دەستکۆتاکردنی سیاسی و ئابووری چینی سەرمایەداری و حزبی کۆمۆنیستی ڕاستەقینە پشت بەم بزووتنەوەیە دەبەستێت نەک بە سیستەمێکی تیۆری و عەقیدەیی. کەواتە شوناس و پرەنسیپی وجودی حیزبی کۆمۆنیستی و لە ئاکامدا پێوەرەکەی بۆ ئەندامەتی، پراکتیکی خەبات دژی سەرمایەداری و ئەو هەڵاواردن و ئازارانەیە کە لە ئاکامدا دێتە ئاراوە. مارکسیزم تیۆری و تیۆری ڕێنماییکاری ئەم پراکتیزەیە. ئەوانەی دەچنە ناو حزبێکی کۆمۆنیستەوە، ئەگەر ئاشنای مارکسیزمیش نەبن، لە پڕۆسەی خەباتی حزبییاندا ئاشنای دەبن و یەکێک لە ئەرکەکانی حیزب پەروەردەکردنی ئەندامەکانیەتی لەسەر مارکسیزم و بەرزکردنەوەی هۆشیاری مارکسیزم. تەیاربوون بە مارکسیزم و هەبوونی تێگەیشتنێکی قووڵ لەو بارەیەوە، دەرئەنجامی چالاکیی حیزبییە، نەک پێشمەرجەکەی.

ئەنجام

بەکورتی باسەکەی من ئەوە بوو کە مارکسیزم تیۆرێکی زانستییە و کەواتە لە گۆڕان و پەرەسەندندایە. مامەڵەکردن لەگەڵ مارکسیزم وەکمەکتەبێکی هزری-ئایدۆلۆژی پێشوەختە دیاریکراو و نەگۆڕ ، پێش هەموو شتێک دژایەتییە لەگەڵ مارکسیزمی ڕاستەقینەدا، لەگەڵ مارکسیزمی مارکسدا، لەگەڵ مارکسیزمی مانیفێستی کۆمۆنیستدا. تیۆرێک کە هەموو شتێک بە گۆڕان و پەرەسەندن دەبینێت، خۆی ناتوانێت جێگیر و چەق بەستوو بێت. تیۆرێک کە پراکتیکی شۆڕشگێڕانە، واتە خەبات بۆ گۆڕینی دونیا، وەک بنچینە دادەنێت، ناتوانرێت لە قەفەزی مەکتەب و باوەڕێکدا زیندانی بکرێت. ئەو هێزانەی مەکتەبێکی هزری لەو شێوەیان لە مارکسیزم دروست کردووە، بە بیانەوێت یان نەیانەوێت، لە پراکتیکدا بەدوای کار و ئامانجێکی چینایەتی دیکەدا دەگەڕێن.

ڕەخنەگرتن لەم مەکتەبە بە تایبەتی لەو لایەنەوە گرنگە، کە وێنەیەکی خۆڵەمێشی و داخراو و بەستوو و ئایدیۆلۆژی لە سۆسیالیزم دەدات بە دەستەوە. ئەو دیکتاتۆریە تاک حزبیانەی کە بە ناوی سۆسیالیزم و کۆمۆنیزمەوە دامەزراون، لە بنەڕەتدا لەسەر ئەم جۆرە "مارکسیزمە" دامەزراون. پێویستە ئەم وێنەیە بشکێنرێت و جەوهەری ئازادیخوازانە، مرۆڤدۆستانە، زیندوو و دینامیکی مارکسیزم بگەڕێتەوە. حیزبی ئێمە بە دروشمی "بنەمای سۆسیالیزم ئینسانە" هەنگاو بەم ئاراستەیە دەنێت. ڕوونە کە جۆرەکانی مارکسیزمی چینی و سۆڤیەت، دەست بەسەراگرتنی مانیفێستی کۆمۆنیستن لەلایەن بزووتنەوە غەیرە کرێکارییەکانەوە. بەڵام ڕوونکردنەوە و کردنەوەی ئەم لایەنە چینایەتییە کۆمەڵایەتییە پێویستی بە سیمینارێکی دیکە هەیە. لەم سیمینارەدا ئامانجم تەنیا نیشاندانی ئەوە بوو کە دژایەتیی تیۆری ئەم بەلاڕێدا بردنە چینایەتییە لەگەڵ مارکسیزمدا بوو کە ڕایدەگەیەنێت "ڕادیکاڵ واتە ڕۆشتن بۆ ڕەگ و بۆ ئینسانیش ڕەگەکە خودی ئینسانە".

هیوادارم توانیبێتم لەم لایەنەوە هەندێک خاڵ ڕوون بکەمەوە.

١١ی شەهریوەری ١٤٠٤ ٢ی سێپتەمبەری ٢٠٢٥